

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยง
ชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

วิภาวณี เฟือกบัวขาว
ณัฐกานต์ ผาจันทร์

พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ชื่องานวิจัย การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยง
ชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด
ผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว และนางสาวณัฐกานต์ ผาจันทร์
พ.ศ. 2560

บทคัดย่อ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด 2) เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับประชาชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 9 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด พบว่า 1) มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย ในสมัยอยุธยากับสหภาพเมียนมา 2) มีสถาปัตยกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัด เจดีย์ สิ่งปลูกสร้าง มีความผสมผสาน ทั้งในรูปแบบของไทย เมียนมา อินเดีย เปอร์เซีย 3) เป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นเมืองท่าที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยอยุธยา 4) มีศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชาวเมียนมาที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม 5) มีวิถีชีวิตของชาวไทย - เมียนมา ที่ถ่ายทอดออกมาจากการดำเนินชีวิต บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำกุยบุรี - ตะนาวศรี ตลอดสองฝั่งแม่น้ำ และ 6) ประวัติศาสตร์ของไทย ที่ถูกจารึกไว้ในดินแดนเมียนมาทั้งในเมืองประจวบคีรีขันธ์และเมืองมะริด

2. สร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด พบว่า ทั้งสองประเทศมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางท่องเที่ยว ประจวบคีรีขันธ์ – หมู่บ้านมูตอง – ตะนาวศรี – มะริด ตั้งแต่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ด่านสิงขร ประจวบคีรีขันธ์ ข้ามชายแดนไทยไปถึงจังหวัดมะริด สาธารณรัฐเมียนมา

3. สร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา มี 3 เครือข่าย ดังนี้ 1) เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ 2) เครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการและ 3) เครือข่ายความร่วมมือแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, เส้นทางการเที่ยว,ชายแดนไทย-เมียนมา

Research Title: Cultural Tourism Potential Development for Creating Touring Route Connection along Thai-Myanmar Border: A Case Study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City

Researcher: Assistant Dr. Wipawanee Puekbuakhao

Year: 2017

Abstract

The objectives of the study “*Cultural Tourism Potential Development for Creating Touring Route Connection along Thai-Myanmar Border: A Case Study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City*” were to: 1) evaluate cultural tourism potential for creating touring route connection along Thai-Myanmar border: A case study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City, 2) create touring route connection along Thai-Myanmar Border: A case study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City, and 3) create networks for cultural tourism potential development for creating touring route connection along Thai-Myanmar border: A case study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City. The qualitative research approaches were employed in this study. For qualitative study, the in-depth interview was used for collecting data from 9 key informants consisting of people, tourism entrepreneurs, and government officials.

The research results were as follows:

1. The evaluation of cultural tourism potential for creating touring route connection along Thai-Myanmar border: A case study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City revealed that: 1) there were historical tourism destinations connecting Thailand and Myanmar in the Ayutthaya Period, 2) there were such architectures in tourism destinations as temples, pagodas, buildings, which were mixed with Thai, Burmese, Indian, and Persian styles, 3) it was the sea silk road and an important port since Ayutthaya Period, 4) there were art, culture, and performance of Burmese people that were still conserved as a traditional local identity, 5) there was Thai-Myanmar way of life transferred from the living of people in Kui Buri river plain - Taninthary along the river banks, and 6) there was Thai history recorded in Myanmar both in Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City.

2. The creation of touring route connection along Thai-Myanmar Border: A case study of Prachuap Khiri Khan Province and Mueang City revealed that two countries had cultural tourism destinations along the touring route of Prachuap Khiri

Khan – Mudong Village – Taninthary – Myeik, from immigration checkpoint at Dan Sing Khon across Thai border to Myeik City of Myanmar.

3. There were 3 networks for cultural tourism potential development for creating touring route connection along Thai-Myanmar boarder as follows: 1) area-based cooperation network, 2) management cooperation network, and 3) structural-functional cooperation network.

Keywords: Potential development, cultural tourism, touring route, Thai-Myanmar boarder

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ ชีวะมณี รองศาสตราจารย์ ดร.นริทร์ สังข์รักษา ดร.นวัฒน์ ปทุมตา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรช เผือกบัวขาว ซึ่งคอยแนะนำ แก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ ในการจัดทำ งานวิจัยตั้งแต่ต้นจนสำเร็จด้วยความเรียบร้อย ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด สหภาพเมียนมา และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทุกท่านที่กรุณาให้ ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวม ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัย ประโยชน์อันเนื่องมาจากการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบุชาแต่บุพการี คณาจารย์ทุกท่านที่ให้โอกาสแก่ ผู้วิจัย และขอบพระคุณเป็นเครื่องหมายแห่งความเพียรพยายามสำหรับผู้ที่ยังคงให้กำลังใจทุกท่าน

วิภาณี เผือกบัวขาว
ณัฐกานต์ ผาจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(2)
กิตติกรรมประกาศ.....	(6)
สารบัญ.....	(7)
สารบัญตาราง.....	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประจวบคีรีขันธ์.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดก วัฒนธรรม.....	26
บริบทพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	30
บริบทพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ.....	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	55
ตอนที่ 2 สร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา.....	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 สร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	74
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	76
สรุปผลการวิจัย.....	76
อภิปรายผลการวิจัย.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	83
บรรณานุกรม.....	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.....	46

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 มิติความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	11
2.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	24
2.3 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	29
2.4 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย.....	43
4.1 แสดงวัดด้านสิงขร.....	56
4.2 แสดงเขาคันทรง.....	57
4.3 แสดงศาลเจ้าพ่อหินกอง.....	59
4.4 แสดงหอนาฬิกาไม้ทานาคาประจำหมู่บ้านมุดอง.....	60
4.5 แสดงแผนที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา (ประจวบคีรีขันธ์ – หมู่บ้านมุดอง – ตะนาวศรี – มะริด).....	61
4.6 แสดงหอนาฬิกาไม้ทานาคาประจำหมู่บ้านมุดอง.....	62
4.7 แสดงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยววัดเจดีย์ทอง.....	62
4.8 แสดงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยววัดเจดีย์ทอง.....	63
4.9 แสดงศิลปะการแสดงพื้นเมือง.....	63
4.10 แสดงเหมืองแร่ที่เลิกสัมปทานแล้ว.....	64
4.11 แสดงเยาวชนในหมู่บ้านสิงขรที่เรียนภาษาไทย และสื่อสารภาษาไทย.....	65
4.12 บ้านพักของคณะราชทูต.....	65
4.13 แสดงภูมิทัศน์วัฒนธรรมริมสองฝั่งแม่น้ำตะนาวศรี.....	66
4.14 แสดงสะพานข้ามแม่น้ำตะนาวศรี.....	66
4.15 แสดงศาลหลักเมืองตะนาวศรี.....	67
4.16 แสดงพระพุทธรูปในพระอุโบสถวัดตะนาวศรีใหญ่.....	68
4.17 แสดงศาลาการเปรียญในวัดตะนาวศรีใหญ่.....	68
4.18 แสดงเจดีย์เตนดอจี.....	69
4.19 แสดงพระพุทธรูปแต่ละปางในวัดดอจี.....	70
4.20 แสดงองค์พระนอนอุทิศเขตต์.....	70
4.21 แสดงกิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวเล.....	71
4.22 แสดงวิถีชีวิตชาวเลผ่านอุตสาหกรรมประมง.....	71
4.23 แสดงวัฒนธรรมอาหารอินเดียในเมียนมา.....	72
4.24 แสดงกิจกรรมในโบสถ์ที่มีความผสมผสานระหว่างความเชื่อเปอร์เซีย อยู่ยง เมียนมาและมอญ.....	72
4.25 เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด.....	73

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่กล่าวถึงการพัฒนาว่า “การพัฒนาไม่ใช่การสร้างสิ่งใหม่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการรักษาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ ด้วยการพัฒนานอกจากการสร้างสิ่งใหม่แล้ว ยังมีการรักษาความเจริญที่มีอยู่แล้วอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นภาระสำคัญเหมือนกันทุกคนจะละเลยไม่ได้” จากกระแสพระราชดำริดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาองค์กรของตนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนำไปพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวนานาชาติ โดยมีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่เป็นจุดขาย ควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในแหล่งท่องเที่ยวและสนองความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สามารถสื่อสารผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นด้านความเชื่อ ความศรัทธาในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น (Ismail, R. 2008) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น (มนูญ มุกข์ประดิษฐ์, 2551)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อมิติเศรษฐกิจและมิติด้านสังคมวัฒนธรรมประเทศต่างๆ จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้กับประเทศของตนอย่างมหาศาล โดยนำวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ของประเทศ เช่น ประเทศเกาหลีใต้มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระที่สนับสนุนภาคเอกชนในการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมซึ่งเราจะเห็นโฆษณาการท่องเที่ยวของเกาหลีที่เน้นการสัมผัสวัฒนธรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการโฆษณาแฝงในภาพยนตร์ซีรีส์ต่างๆ ของเกาหลี ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ก็พยายามใช้ความหลากหลายของเชื้อชาติ เป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเช่นกัน ภายใต้แนวคิดที่ว่า Uniquely Singapore โดยมีการฟื้นฟูแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสิงคโปร์เชื้อชาติจีน อินเดีย และมลายูในประเทศให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับประเทศมาเลเซีย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเน้นความเป็นมุสลิม สำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากเข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตต่างๆ ของชาวมุสลิม (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556) นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมเช่นกัน โดยระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555- พ.ศ. 2559) ให้ความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นกลไกในการสร้างความสามัคคีในสังคม และต้นทุนทางวัฒนธรรมสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นทุนทางวัฒนธรรมมีมิติในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยว

จากแนวโน้มของการท่องเที่ยวในอนาคตทำให้เห็นโอกาสของประเทศไทยทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ BRIC (บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน) กระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือก การขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวเฉพาะทาง และนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้ม

เพิ่มสูงขึ้น การเปิดเส้นทางเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค GMS IMT-GT ACMECS และ BIMSTEC เป็นต้น การขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำ และนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวระยะใกล้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น และการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศและพันธมิตรต่างๆ ทำให้ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยว จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย สะท้อนให้เห็นทิศทางของการจัดการท่องเที่ยวจากทุนทางสังคมของประเทศ คือ การขยายแหล่งท่องเที่ยวหรือสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยบริหารจัดการแบบความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ปรับเปลี่ยนแนวความคิดการแข่งขันหรือคู่แข่งระหว่างบุคลากรในอาเซียนมาเป็นคู่ค้าหรือความร่วมมือ โดยใช้ศักยภาพด้านโอกาสและจุดแข็งของประเทศ เช่น การเปิดเส้นทางเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค ประสบการณ์ด้านการตลาดต่างประเทศ และวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์พัฒนาในการบริหารจัดการ

ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของประเทศดังกล่าว คือ การจัดการท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์กรอบความเห็นร่วมเพื่อการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศไทย ด้านการท่องเที่ยวซึ่งได้มีข้อเสนอแนะให้มีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน และการสร้างแหล่งท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการที่ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของภูมิภาค (สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม, 2558 : 25-26) และสอดคล้องยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงระดับภูมิภาค เป็นการสร้างความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ขยายความร่วมมือที่ระหว่างประเทศ สร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความร่วมมือด้านสังคม การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ด้านการสร้างความร่วมมือในการส่งเสริมและดึงดูดการค้าและการลงทุน โดยเน้นการพัฒนาจุดผ่านแดนระหว่างกัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการบริการ การสร้างความร่วมมือผ่านกิจกรรมด้านสันถวไมตรี ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ เกิดการขยายด้านการท่องเที่ยว การค้า การลงทุนระหว่างกันมากขึ้น การสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย โดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นพันธมิตรดำเนินกิจกรรม จะทำให้ประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านมีความเข้าใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อประเทศไทยมากขึ้น (สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน, 2556 : 13-18)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย มีพื้นที่อาณาเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดมณีรัต ของสหภาพเมียนมา มีประวัติศาสตร์การเดินทางที่พม่าใช้เป็นเส้นทางเดินทัพมาตีประเทศไทยบริเวณด่านสิงขร ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นสถานที่ส่งเสริมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว รวมถึงตลาดการค้าชายแดนที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและกำลังได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ช่วยเอื้อประโยชน์ต่อการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมามูลค่าการค้าชายแดนไทย – สหภาพเมียนมา ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีค่าเฉลี่ยปีละ 350-400 ล้านบาท/ปี แต่หลังจากที่เปิดจุดผ่อนปรนพิเศษด่านสิงขรอย่างเป็นทางการแล้ว ตัวเลขมูลค่าการค้าและการท่องเที่ยวจะเพิ่มสูงขึ้นอาจถึงปีละกว่า 4,000 ล้านบาท (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2558) ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และ

จังหวัดมหาริด ได้ประโยชน์ในการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเฉพาะเส้นทางท่องเที่ยวจาก
อ่าวไทยกับทะเลอันดามันที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยว
ระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมาเพิ่มขึ้น

ขณะเดียวกันทั้งสองประเทศร่วมกันเปิดจุดผ่อนปรนพิเศษ (ด่านสิงขร) และในอนาคตจะเปิด
เป็นด่านถาวรจึงเป็นโอกาสอันดีต่อการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านเส้นทาง
การท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศยังไม่เป็นที่ทราบของนักท่องเที่ยว และขาดการประชาสัมพันธ์และ
การสร้างศักยภาพของผู้ให้บริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศ จึงต้องการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษา
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมหาริด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมาให้กับหน่วยงานงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน
เตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสร้างจุดขาย สร้างมูลค่าเพิ่ม
สร้างรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศต่อไป

คำถามวิจัย

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดน
ไทย-เมียนมา อยู่ในระดับใด
2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทาง
การท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา เป็นอย่างไร
3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดน
ไทย-เมียนมา มีเส้นทางใดบ้าง
4. เครือข่ายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยว
เชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา มีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยว
เชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้าง
เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา
3. เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดน
ไทย-เมียนมา
4. เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทาง
ท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ประชากร ประชาชนกลุ่มนักท่องเที่ยวนานาชาติ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณชายแดนไทย – เมียนมา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้กำหนดเลือกอย่างง่ายใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประเทศไทย และจังหวัดมะริด ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด จำนวน 8 คน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ประเทศไทย และจังหวัดมะริด จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ได้มีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมไปถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศตลอดจนการวิเคราะห์การวางแผนพัฒนาศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงบริเวณชายแดนไทย –เมียนมา

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาและเป็นพื้นที่หลักในการวิจัยคือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเมืองมะริด สหภาพเมียนมา

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 – ตุลาคม 2560

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นๆ ว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น หรือไม่

การประเมินศักยภาพ หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยพิจารณาตามลักษณะทางกายภาพ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ ด้านการเกษตร และด้านการบริหารและจัดการ

เครือข่ายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ร่วมกับขับเคลื่อนแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดเพชรบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจัดประเภทจัดประเภทการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี
2. เป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนำกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีไปสู่การปฏิบัติได้
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี โดยมีความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม
6. บริบทพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
7. บริบทพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

มิลล์ (Mill, 1990 : 359) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการและการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ปอนด์ (Pond, 1993 : 35) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบริการและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย

สมาคมองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization; IUOTO อ้างถึงใน นิศา ชัชกุล, 2557 : 2) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. ต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในการนั้น

ฐิรชญา มณีเนตร (2553 : 4) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา (อาทิ การแข่งขันกีฬา ซีเกมส์ โอลิมปิก เป็นต้น) การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อการเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง หรือเพื่อน การเดินทางเพื่อการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น

สุวัฒน์ จูธารกรณ์ (2553 : 2) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่มิใช่เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง (นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน) กับผู้คนในท้องถิ่น เกิดกับธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยว และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

นิศา ชัชกุล (2557 : 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางจะต้องประกอบด้วยปัจจัยสามประการเป็นอย่างน้อย คือ การเดินทาง การพักค้างแรม และการกินอาหารนอกบ้าน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังต่างถิ่นเป็นระยะเวลาหนึ่งเพื่อการพักผ่อน นันทนาการ การศึกษาหรือเพื่อหาประสบการณ์ที่ไม่ใช่การเดินทางเพื่อไปประกอบอาชีพ และการท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวซึ่งก่อให้เกิดระบบการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ พฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่คณะผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใจอยู่ในหมู่พวกตน”

คำว่า “วัฒนธรรม” ประกอบด้วย คำสองคำคือ คำ “วัฒน” มาจากคำบาลีว่า “วฒฺ” ซึ่งแปลว่าเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “ธรรม” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ธรรม” (ใช้ในรูปภาษาไทย-ธรรม)

เขียนตามรูปบาลีล้วนๆคือ “วฒนธรรม” หมายถึง ความดี ซึ่งหากแปลตามรากศัพท์ คือ สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามหรือลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม

นอกจากนั้นคำว่า “วัฒนธรรม”

วรรณ วทวณิส (2546) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมงานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม งานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เนื่องในงานเทศกาลต่างๆ เหล่านี้เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้อย่างดี นอกจากนี้ ประชาชนท้องถิ่นยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อนำประโยชน์เข้าสู่ท้องถิ่น ซึ่งหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นคือ การธำรงรักษาไว้ซึ่งมรดก สิ่งที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมเพื่อสามารถสืบสานสู่รุ่นต่อรุ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นรูปแบบหนึ่งในการอนุรักษ์มรดก ความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของท้องถิ่นไว้

ริชาร์ด (Richard, 2009) ได้กล่าวว่า ขณะที่ชุมชนท้องถิ่นต้องประสบปัญหาต่อการสูญหายของวัฒนธรรมดั้งเดิมในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่นำมาซึ่งโอกาสของการสืบทอดและคงอยู่ของวัฒนธรรมดั้งเดิมในท้องถิ่นๆ ซึ่งการท่องเที่ยวยังสามารถเพิ่มมูลค่าของวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปรียบเสมือนสายใยที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยาวนานและยั่งยืน

ดังนั้นสามารถสรุปความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ไปยังชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบอกเล่า สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตมนุษย์ สภาพความเป็นอยู่ และประวัติศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนทุกยุคทุกสมัย

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อันประกอบด้วย การเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อปัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมอยู่ 4 ประการ คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากร วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น
2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงแหน รักษา และดึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน วัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือของชุมชนอื่น รวมทั้ง เคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วย

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยว ในรูปแบบของการเยี่ยมชม ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและพิพิธภัณฑ ์ งานสถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม ประติมากรรมภาพวาดรูปปั้น การแกะสลัก ศาสนา พิธีกรรมทาง ศาสนา ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ ภาษาและวรรณกรรม วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลและงานที่แสดงถึงเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมี ลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดย ยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด
2. มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ให้เกิด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด
3. คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยให้เป็นจุดดึงดูด นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
4. ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจ การท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จาก การท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
6. มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยให้ ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
7. ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม
8. คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับและความสะอาดของพื้นที่ โดยต้องไม่เกิน ขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว อยู่เสมอ

9. คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 6 ด้าน อิงตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังต่อไปนี้ คือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจอยู่ 10 ประการ คือ

- 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- 1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่างๆ
- 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมทั้งซากปรักหักพัง

- 1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก
- 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา
- 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- 1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
- 1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร
- 1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมและเทศกาลต่างๆ
- 1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ได้รับรู้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้

ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความหลากหลายในมิติต่างๆ ประกอบด้วย

1. มิตินิเวศอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศด้วยการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากแหล่งมรดกวัฒนธรรมและชุมชนเจ้าของบ้านจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากขาดสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
2. มิติความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับผลประโยชน์สูงสุด
3. มิติความยั่งยืนทางสังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ไม่สร้างความแตกแยก
4. มิติความยั่งยืนทางวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องเป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบในการเกิดผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 2.1 มิติความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ที่มา : บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข (2558)

นอกจากนี้ บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข (2558) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

1. ควรทำการผสมผสานวัฒนธรรมของพื้นที่เบื้องหน้า (Front stage) และพื้นที่เบื้องหลัง (Backstage) ในแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ซึ่งเบื้องหน้า หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นมาเพื่อ

เจาะจงนำเสนอหรือจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวในฐานะผู้บริโภคที่เข้าชมหรือใช้บริการ เช่น การพักในบ้านหลังเล็กๆ หรือกระท่อม จัดแสดงวิถีชีวิตชุมชน การจัดตลาดโบราณ การจัดงานย้อนยุคต่างๆ จัดผสมผสานกับเบื้องหลังซึ่งจะรบกวนชุมชนน้อยที่สุด

2. กำหนดพื้นที่เฉพาะ (Zone) ระหว่างเบื้องหน้าและเบื้องหลัง ป้องกันไม่ให้เกิดการล่อลวงของนักท่องเที่ยว ไม่รบกวนชุมชนให้ชุมชนดำเนินชีวิตไปตามปกติ อาจแบ่งเป็นเขตที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยว เขตพื้นที่สงวน เขตพื้นที่พิเศษ เขตพื้นที่ฟื้นฟู

3. สร้างแรงจูงใจต่อมรดกวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนพื้นที่เบื้องหลัง (Backstage) ภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของชุมชน

4. การสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอกตลอดจนคนในชุมชนเอง

5. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการกำหนดระดับถึงการเปลี่ยนแปลงที่สามารถรับได้ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อตระหนักว่าควรใช้ต้นทุนทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด ไม่ให้เกิดความพอดี

6. กำหนดมาตรฐานของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันเป็นแนวทางที่จะพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เช่น

- มาตรฐานการจัดการพื้นที่และภูมิทัศน์วัฒนธรรม
- มาตรฐานห้ามออกแบบหรือปลูกสร้างอาคารที่ขัดแย้งหรือสร้างความแปลกปลอม

ให้แก่โบราณสถานและวัฒนธรรมในชุมชน

7. ให้สิทธิในชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อาทิเช่น การสนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องเร่งดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสืบไป

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554 : 41-61) ได้ถ่ายทอดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์และตัวชี้วัดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในยุทธศาสตร์และแนวทางปฏิบัติตลอดจนความร่วมมือในการดำเนินการรวมทั้งการติดตามประเมินผลจากภาคีการพัฒนา โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่กลุ่มภาคีการพัฒนา จัดให้มีกระบวนการสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนให้เข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยเฉพาะภารกิจและบทบาทของตนที่จะสนับสนุนการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งรณรงค์ให้ภาคการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้แผนยุทธศาสตร์และแนวทางมาตรการดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายการพัฒนา พื้นที่ และกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศ โดยการจัดประชุมชี้แจงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติให้แก่ผู้บริหารของหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อจะได้นำไปกำหนดเป็นกรอบแผนงาน/โครงการ และวางแผนด้านงบประมาณกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับระยะเวลาของ

แผนพัฒนาฯ รวมทั้งสร้างความเข้าใจถึงระบบความสัมพันธ์และความสำคัญของภาคีพัฒนาเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่การรับรู้ของสังคมในวงกว้าง ให้เห็นถึงความสำคัญและเกิดจิตสาธารณะในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

2. เสริมสร้างศักยภาพเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ เพื่อบูรณาการและกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดการดำเนินงาน และมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกันในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึงระดับชาติ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559

3. การบูรณาการของหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนที่มีลักษณะเป็นองค์รวมและสามารถแปลงแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติระดับแผนงาน/โครงการให้สำเร็จผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องจัดทำแผนงาน/โครงการเชิงบูรณาการเข้าด้วยกัน รวมถึงการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานและการเตรียมบุคลากรให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) มี 3 แนวทาง คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่กลุ่มภาคีการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และการบูรณาการของหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2529 : 40-42) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนด ศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต

2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลามาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการ สาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ จารุจน์ กลิ่นดีปสี (อ้างถึงใน วิภา ศรีระทุ, 2551) โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ทั้งนี้ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมใดๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิสัยทัศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

“เป็นศูนย์กลางการผลิต แปรรูปสับปะรดส่งออกระดับโลก เป็นแหล่งผลิตมะพร้าวที่มีคุณภาพ เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ และอุตสาหกรรมหลักที่ได้มาตรฐานสากล ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน”

พันธกิจ

1. พัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการผลิต แปรรูปสับปะรดส่งออก และแหล่งผลิตมะพร้าวที่มีคุณภาพ พัฒนาจังหวัดให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี
3. สนับสนุนอุตสาหกรรมหลักที่ได้มาตรฐานสากลและมีความปลอดภัยต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม

ประเด็นยุทธศาสตร์ประจวบคีรีขันธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการผลิตและแปรรูปสับปะรดและมะพร้าวเพื่อการบริโภคในประเทศและการส่งออก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม พัฒนาการค้าและเศรษฐกิจชายแดน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สนับสนุนอุตสาหกรรมหลักที่ได้มาตรฐานสากล และมีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ข้างต้น มีประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว 1 ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 “พัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ”

เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพระดับภูมิภาค

วิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพระดับภูมิภาคที่มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีและบริการที่ได้มาตรฐานสากล ดำรงและอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

พันธกิจของแผนยุทธศาสตร์

1. ทำประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพที่มีชื่อเสียงเป็นรู้จักในระดับชาติและสากล
2. พัฒนาส่งเสริมให้เกิดการสร้างคุณค่า มูลค่าและรายได้เพิ่มจากรากฐานการท่องเที่ยวระดับชุมชน
3. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการการท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่องของจังหวัด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะวิทยาการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างสรรค์กิจกรรมและรูปแบบท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการบริการการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมายของยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล	- ระบบบริการสาธารณะและการคมนาคม มีคุณภาพ และปริมาณพอเพียงในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	- ร้อยละของโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัด ที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
2. พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะวิทยาการ	- มีกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่หลากหลายเป็นที่นิยม - มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากรากฐานของชุมชน	- ร้อยละของหน่วยงานที่มีแผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ วัฒนธรรม ศิลปะวิทยาการ - จำนวนครั้งที่กิจกรรม/โครงการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัด
3. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและ	- แหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวของจังหวัดมีคุณภาพ ได้รับการยอมรับ	- ระดับความสำเร็จในการส่งเสริมให้มีการนำมาตรฐานการท่องเที่ยวไปใช้

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด
สุขภาพ	- นักท่องเที่ยวมีความปลอดภัย เกิดความประทับใจกลับมาใช้ บริการซ้ำและบอกต่อ	- ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้าน แหล่งท่องเที่ยว/บริการและ สิ่งอำนวยความสะดวก/มาตรการคุ้มครอง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
4. สร้างสรรค์กิจกรรมและ รูปแบบท่องเที่ยวให้มี ความหลากหลายเพื่อ สร้างมูลค่าเพิ่มจากการ ท่องเที่ยว	- เพิ่มศักยภาพองค์รวมของแหล่ง ท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและ สุขภาพ	- ร้อยละชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีส่วน ร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวในพื้นที่
5. การเสริมสร้างความ เข้มแข็งและพัฒนา ศักยภาพบุคลากรและ การบริการการท่องเที่ยว	- บุคลากรด้านการท่องเที่ยวได้รับ การพัฒนาให้มีขีดความสามารถ สอดคล้องกับความต้องการของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	- ร้อยละบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ ได้รับการพัฒนาตามแผนพัฒนาจังหวัด
6. พัฒนาส่งเสริม การตลาดและการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	- เพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาว ไทยและต่างชาติ	- ร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เพิ่มขึ้น

แนวทาง/มาตรการ/กลยุทธ์ ตามยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์/แนวทาง
1. พัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานเพื่อการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวและสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวก ให้มีคุณภาพสู่ มาตรฐานสากล	- พัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว - พัฒนาสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐาน - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว - พัฒนาป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว - พัฒนาศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว - จัดทำผังเมืองพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
2. พัฒนาคุณภาพแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะ วิทยาการ	- พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะ วิทยาการให้ได้มาตรฐาน - ส่งเสริมศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อการ พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว - ปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามมาตรฐาน - จัดให้มีกระบวนการประเมิน/รับรองคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว
3. การบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว	- จัดทำแผนแม่บทเพื่อบูรณาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบครอบครัวและ สุขภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์/แนวทาง
สำหรับครอบครัวและ สุขภาพ	- พัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยวประเภทครอบครัวและบุคคลกลุ่มเป้าหมายในแหล่งท่องเที่ยว - พัฒนามาตรการและส่งเสริมระบบความปลอดภัยด้านอาหารและกิจกรรมเพื่อสุขภาพแก่นักท่องเที่ยว - ส่งเสริมเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนในทุกระดับให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการบริการนักท่องเที่ยวแบบครอบครัวและสุขภาพ
4. สร้างสรรค์กิจกรรม และรูปแบบการ ท่องเที่ยวให้มีความ หลากหลายเพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มจากการ ท่องเที่ยว	- ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ - ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวแบบครอบครัวและแบบพำนักระยะยาว - ส่งเสริมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ วัฒนธรรม ศิลปะวิทยาการ - ส่งเสริมนำผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยว
5. การเสริมสร้างความ เข้มแข็งและพัฒนา ศักยภาพบุคลากรและ การบริการการ ท่องเที่ยว	- พัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวในทุกกระดับให้มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอ - พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจและการให้บริการการท่องเที่ยวสู่คุณภาพความเป็นมาตรฐานสากล - บูรณาการบุคลากรภาครัฐ ภาคท้องถิ่นและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว - พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
6. พัฒนาส่งเสริม การตลาดและการ ประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยว	- เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อครอบครัวและสุขภาพ - การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ระดับชาติและนานาชาติ - การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวโดยเน้นกลุ่มเป้าหมายตลาดเป็นหลัก - การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้สอดคล้องกับตลาดและกิจกรรมการท่องเที่ยว - ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว Long Stay - ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ กีฬาเพื่อการแข่งขันในระดับประเทศ และระดับโลก - บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization: UNWTO) ได้จำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ ตามลักษณะแหล่งท่องเที่ยว (Goeldner and Ritchies, 2006) ดังนี้

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism)

2. การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม (Historical Tourism) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism / Village Tourism)

3. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm Stay) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม และการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

เมื่อพิจารณาจากการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวตามแนวคิดขององค์การการท่องเที่ยวโลก พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ปรากฏอยู่ในการท่องเที่ยวทั้งสามประเภทดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการพัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดย เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards, 2010) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีวิวัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองพฤติกรรมและความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นเพียงผู้รับ (Passive) ทำได้เพียงมองดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านทางสายตาหรือการเยี่ยมชม และการซื้อของที่ระลึกเท่านั้น แต่ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นักท่องเที่ยวจะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว (Active) ผ่านทางการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามความสนใจของแต่ละบุคคล เพื่อการซึมซับเอกลักษณ์ (Identity) ของแต่ละท้องถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวเต็มไปด้วยชีวิตชีวาและลดความน่าเบื่อหน่ายของการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวจะครอบคลุมวัฒนธรรมทั้งสามระดับเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ทั้งวัฒนธรรมระดับสูง เช่น มรดกทางวัฒนธรรม อาทิโบราณวัตถุ ฯลฯ วัฒนธรรมระดับกลางหรือวัฒนธรรมยอดนิยม เช่น การแสดงพื้นบ้าน อาทิ หมอลำซิ่ง ฯลฯ และวัฒนธรรมระดับล่างหรือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น งานฝีมือ อาทิ เครื่องจักสาน ฯลฯ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับงานศิลปะ โดยระดับของทรัพยากรด้านวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในลักษณะผกผัน คือ ยิ่งวัฒนธรรมมีระดับสูงขึ้น การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยิ่งน้อยลง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยว

ประภัทร สุทธาเวศ (2550) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวมี 2 ปัจจัย คือ โครงสร้างทางสังคม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคม หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1.1 คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ที่มีลักษณะดีปัจจุบัน ผู้คนในสังคมต้องการความสุขทางใจมากขึ้น ด้วยการลดความเครียดจากการทำงาน ความเครียดจากการแข่งขัน เป็นต้น มนุษย์นำการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยในการสร้างความสุขทางใจ คนในสังคมสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ระยะไกลมากขึ้น

1.2 ความตระหนักในสิ่งแวดล้อม คนในสังคมหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากกว่าการผลิตทางอุตสาหกรรม มีความห่วงใยในระบบนิเวศมากขึ้นเนื่องจากการผลิตของภาคอุตสาหกรรมส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม การตระหนักถึงความสำคัญเพื่อป้องกันและรักษาสีเขียวของธรรมชาติส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

1.3 มาตรฐานคุณภาพ เป็นเรื่องระหว่างผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นตัวกลาง นักท่องเที่ยวต้องการการบริการท่องเที่ยวและสินค้าที่ดีมีมาตรฐาน ผู้ประกอบการจึงต้องพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวและสินค้าให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมแสวงหา จัดซื้อ ใช้ประโยชน์ และประเมินสินค้าบริการที่คาดว่าจะสามารถสนองความต้องการด้านการท่องเที่ยว โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 ความเร็ว นักท่องเที่ยวต้องการใช้เวลาน้อยที่สุดในเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว เช่น การไม่ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเดินทางไปทำกิจกรรมในพื้นที่ห่างไกล

2.2 ความง่าย นักท่องเที่ยวต้องการความง่ายต่อการปฏิบัติในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือทางหนึ่งทางใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น รายการอาหารที่มีขั้นตอนการปรุงและบริโภคไม่ยุ่งยาก นักท่องเที่ยวไม่มีเวลารอคอย ผู้ผลิตจึงต้องตอบสนองภาวะความง่ายในการปฏิบัติดังกล่าว เช่น อาหารจานด่วน อาหารจานเดียว เป็นต้น

2.3 ความหลากหลาย นักท่องเที่ยวต้องการมีทางเลือกที่มีมากกว่าทางเดียวหรือแบบเดียว เช่น ตัวสินค้าและบริการ ในอดีตนักท่องเที่ยวจะทราบข้อมูลการท่องเที่ยวได้จากแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่นักท่องเที่ยวต้องการทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่ออื่น ๆ เช่น ข้อมูลจากเอกสาร เว็บไซต์ เป็นต้น

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวตามความสำคัญ และสภาพแวดล้อม ได้ 12 ประเภทดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องโดยการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น จะต้องมีการบูรณาการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและ

การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถเพิ่มเติมได้อีกมากมายตามความนิยมของคนในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีการระบุดังกล่าวกิจกรรมนั้นๆ สามารถให้ความรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันมีปรากฏอยู่หลายๆ แห่ง ตัวอย่าง เช่น พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ อุทยานธรรมชาติและ MICE (Meeting & Incentives & Conventions & Exhibitions) เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์หายากที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

5. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพ ให้ความสนุกสนาน รื่นรมย์ บันเทิง และการศึกษาหาความรู้ แม้ไม่มีความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แต่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุก และสวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะ และสนามกีฬา

6. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

7. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำร้อนธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ต้องมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8. แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีชายหาดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริม

กิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายหาด ได้แก่ การเล่นน้ำ การอาบแดด กีฬาทางน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร เป็นต้น

9. แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก (Water Fall) เป็นสถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเดินสำรวจ การล่องแก่ง การดูนก และการตกปลา เป็นต้น

10. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ (Cave) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ได้แก่ การเข้าชมบรรยากาศและหินงอกหินย้อย การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่างๆ ที่เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการพระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์ การปิกนิก และรับประทานอาหาร เป็นต้น

11. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ

12. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง : หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ การล่องแก่ง การพายเรือ การพักผ่อน และการเดินป่า ซึ่งอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมชาติเข้าไปด้วย ได้แก่ การดูนก การสำรวจธรรมชาติ การศึกษาพันธุ์พืชต่างๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและแอฟริกา รวมถึงชื่อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมและงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้น การท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเราเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เพียกานต์ นามวงศ์ (2552 : 18-19) ได้กล่าวถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่ 9 ประการ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้มีผลกระทบน้อยที่สุด
3. ดำรงรักษาวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวพร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักว่าชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ และกลับมาเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์
2. โบราณคดีและพิพิธภัณฑ
3. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม
4. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก
5. ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา
6. ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์
7. ภาษาและวรรณกรรม
8. วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร
9. ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ
10. ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

เพียงกานต์ นามวงศ์ (2552 : 19 - 20) กล่าวว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญควรมี 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ

- 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- 1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
- 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมทั้งซากปรักหักพัง

- 1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก
- 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
- 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
- 1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
- 1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร
- 1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมและเทศกาลต่าง ๆ
- 1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

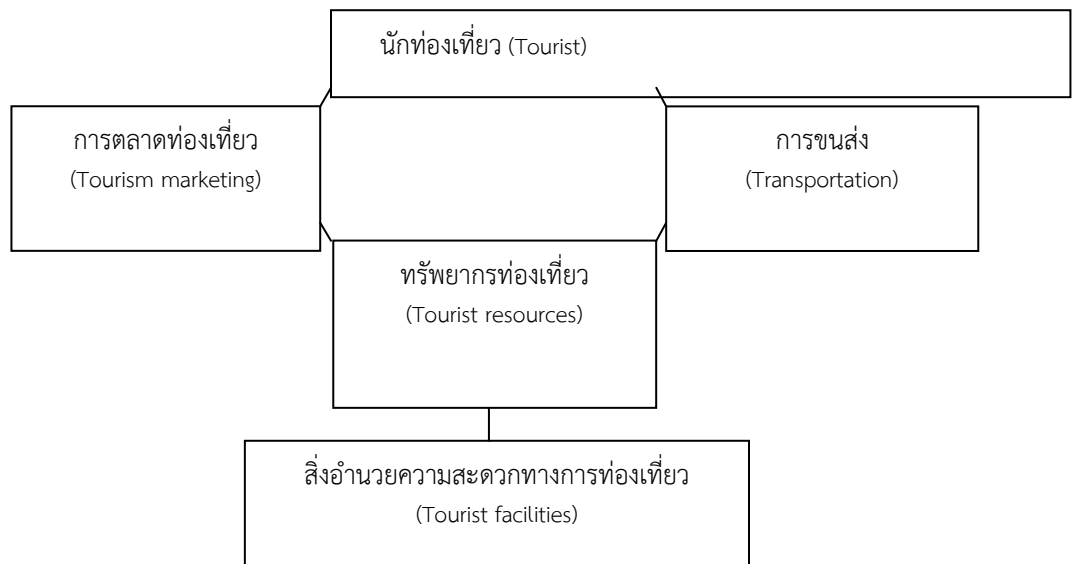
3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้รับผลตอบแทนด้านธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และมีประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น โดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบและรับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร ดังภาพที่

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยว
(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 : 2)

นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ นักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย
2. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
3. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งโดยมิได้ค้างคืน
4. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีได้พำนักถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา
5. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน
6. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตาม

ธรรมชาติ สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะแก่ง เป็นต้น

ประเภทที่ 2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

ประเภทที่ 3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านช้าง ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขัน กีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการความรู้ หรือมีประสบการณ์ในวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้จะอยู่ในรูปแบบที่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยวในขณะเดียวกันก็มีความเพลิดเพลินร่วมอยู่ด้วย เช่น การมีประสบการณ์ด้านอาหาร ดนตรี การละเล่น การต้อนรับที่เป็นวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กันซึ่งการรักษา มรดกวัฒนธรรมเป็นประโยชน์ด้านองค์ความรู้และการให้คุณค่าแก่สังคม ในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน การจัดหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้แนวคิดหลักเพื่อใช้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแนวคิดเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งแต่ละแนวคิดจะประกอบด้วยกลยุทธ์และแนวทางสนับสนุนที่จะนำไปสู่การจัดการมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีรูปแบบการจัดการที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวประเภทอื่น เพราะมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อ ถ้าจะพูดถึงกระบวนการในการวางแผน และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็จะประกอบด้วยองค์ประกอบเชิงหลักการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดมาตรการและนโยบายเพื่อการวางแผนและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. กำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมโดยให้ความสำคัญของการอนุรักษ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงและขณะเดียวกันควรมีการกำหนดเกณฑ์การดำรงรักษาอย่างมีความสมดุลระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว
3. ดำเนินการวางแผน วางระบบการบริหารจัดการตามข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติ และเทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
4. วางระบบการอำนวยความสะดวกในการมาเยือนของนักท่องเที่ยว ได้แก่ อาคารสถานที่ทางวัฒนธรรม การแสดงกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และเส้นทางเชื่อมโยงแต่ละกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยว
5. ดำเนินการตามกลไกบริหารจัดการ โดยควบคุมแต่ละกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวให้เกิดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่บ่งชี้การดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่อง โดยการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีความตระหนักรู้ในคุณค่าความงามของวัฒนธรรม

การประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2550 : 5-19) ได้ระบุองค์ประกอบในการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชน ชนเผ่าชนนั้นมีจุดดึงดูดความสนใจ หรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้
 - 1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี
 - 1.3 ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม
 - 1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
 - 1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบค้นได้
 - 1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น
 - 1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์
2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด

ได้แก่

- 2.1 การเข้าถึงตัวชี้วัด
- 2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- 2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้นๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีหลักเกณฑ์ในการพัฒนา 2 ด้าน คือ

1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนนั้น จำแนกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
 - 1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่
 - 1.3 การจัดการด้านการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด คือ
 - 2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
 - 2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก
 - 2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
 - 2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

วิธีการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนน ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบ	คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10
3. ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	40
รวม	100

วิธีการให้คะแนน

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และได้ให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้ได้ระบุค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน หรือ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมายรอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

- 1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้

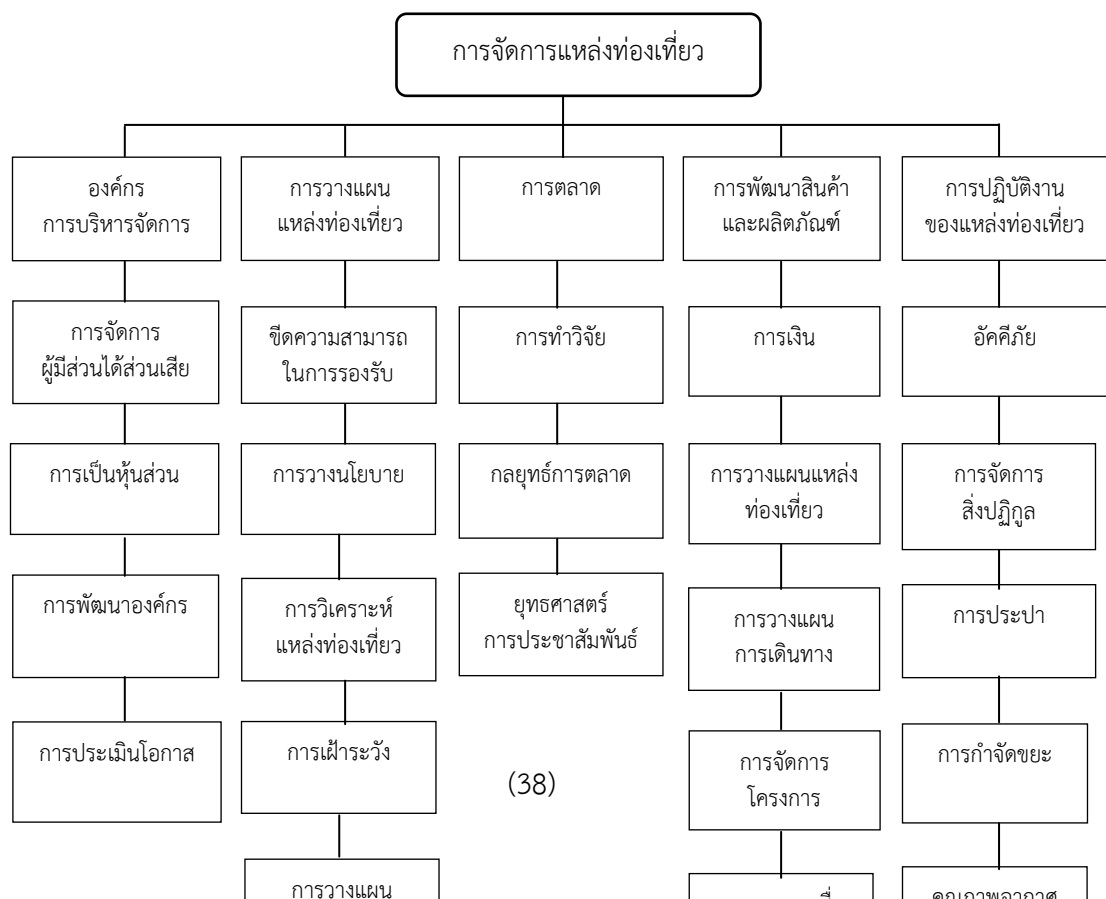
คะแนน

☐ มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	1
☐ มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
☐ มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	3
☐ มีเอกลักษณ์ระดับภูมิภาค	4
☐ มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2549) ได้กล่าวถึงหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่ดีว่าเมืองค้ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

1. การเมืองครและการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ
 2. มีการวางแผนด้านกายภาพและด้านสังคมของแหล่งท่องเที่ยว
 3. ให้ความสำคัญในเรื่องการตลาด
 4. ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสินค้าเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและให้เหมาะสมกับประเภทและลักษณะของทรัพยากร
 5. ให้ความสำคัญใส่กับการวางแผนและการบริหารจัดการซึ่งสามารถสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- ดังแสดงในภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 2.3 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549

บริบทพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากรายงานวิเคราะห์สถานการณ์การจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามแผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปี พ.ศ. 2558 - 2561 (สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2558 : 1-7) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ทิศทางการพัฒนาไว้ว่า “เมืองท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า สัมผัสธรรมชาติระดับโลก สังคมแห่งมิตรไมตรี” ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. เสริมสร้างความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวบนพื้นฐานเอกลักษณ์ของจังหวัด
2. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านการผลิตและแปรรูปสับปะรด มะพร้าว และสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก
3. เสริมสร้างระบบสนับสนุนความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการเมือง การบริหารสังคม และวัฒนธรรม รองรับประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก
4. เสริมสร้างความมั่นคงและสังคมคุณภาพตามวิถีภูมิปัญญาไทย

5. เสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุล

การวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลเศรษฐกิจด้านแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะภูมิประเทศทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายและแตกต่างทั้งที่เป็นเทือกเขาและทะเล ทำให้จังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เช่น ธรรมชาติป่า ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ทะเล และเกาะเล็กเกาะน้อย จำนวน 21 เกาะ กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ชายหาดหัวหิน หาดบ้านกรูด เขาตะเกียบ อ่าวแม่รำพึง สวนสนประดิพัทธ์ น้ำตกป่าละอู หาดสามพระยา ถ้ำแก้ว หาดเขาเต่า คลองเขาแดง วนอุทยานปราณบุรี วนอุทยานกุยบุรี อ่าวมะนาว อ่าวน้อย อ่าวประจวบ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งเชื่อมโยงความผูกพันของอดีตที่เป็นมาในความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์หลายพระองค์เสด็จมาประทับที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และยังเป็นที่พักประทับแปรพระราชฐานของรัชกาลที่ 9 พระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนและพำนักของพระราชวงศ์ พระเกจิอาจารย์ทางศาสนาพุทธหลายท่านที่ได้รับการเคารพของประชาชนคนไทยอีกด้วย

สถานที่ท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนา ได้แก่ พระราชวังไกลกังวล สถานีรถไฟหัวหิน หลวงพ่อทวด วัดห้วยมงคล สนามกอล์ฟหลวงหัวหิน ศาลเจ้าแม่ทับทิม พิพิธภัณฑ์จอมพลสฤษดิ์ พระที่นั่งคูหาฤทธาสน์ (ถ้ำพระยานคร) หลวงพ่อโตวัดตาลเจ็ดยอด ศาลหลักเมืองประจวบคีรีขันธ์ เขาช่องกระเจก ด่านสิงขร อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้าหัวเกอ พระมหาธาตุเจดีย์ภักดีประกาศเขาธงชัย ตำนานกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ เขาลำม้าย่อง และประเพณีที่มีชื่อเสียงหลายประเพณีที่สืบทอดจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นเสมือนอัตลักษณ์ของจังหวัดที่มีความโดดเด่น ทรงคุณค่าและสร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนเสมอ

นอกจากนี้จังหวัดยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดมีความครบถ้วนสมบูรณ์ เน้นความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีแห่งเดียว เช่น ตลาดโต้รุ่งหัวหิน โกลเดินเพลส ไร่รุ่งหัวหิน ฮิลวินยาร์ด เพลินวาน ตลาดน้ำหัวหิน สวนน้ำแบลคเม้าท์เทน เดอะเวเนเซียหัวหิน ตลาดนัดซิเคต้าหัวหิน เป็นต้น

ปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้สร้างอุทยานราชภักดีให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสิริมงคลอย่างสูงด้านจิตใจต่อคนไทยทั้งประเทศและมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งถือว่าอุทยานราชภักดีจะเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าอย่างอนันต์ต่อจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จะเห็นได้ว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จากวิสัยทัศน์ที่เน้นให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน คือ เมืองท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า สัมผัส มะพร้าวที่หนึ่งของโลก สังคมแห่งมิตรไมตรี โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ เสริมสร้างความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวบนพื้นฐานเอกลักษณ์ของจังหวัด มีเป้าประสงค์ คือ สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในภาคเกษตร

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการค้าชายแดน มีตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายคือ รายได้จากการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ต่อปี จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4 ต่อปี และกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายคือ

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้มีคุณภาพ
2. เสริมสร้างคุณภาพการท่องเที่ยวบนความหลากหลาย ความปลอดภัย และความคุ้มค่า
3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่มี

มาตรฐานสากล

4. ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการของจังหวัด ภาครัฐ และเครือข่ายการท่องเที่ยว
5. สร้างเสริมระบบข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ และการตลาดด้านการท่องเที่ยว
6. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

บริบทพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บริบทด้านศักยภาพของด่านสิงขร

ในอดีตเส้นทางสิงขรไปเมืองมะริดของเมียนมาร์ ได้ถูกบันทึกให้เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์ทางการค้าที่ยิ่งใหญ่ระดับโลกมานานกว่า 2,000 ปี ในการเชื่อมต่อระหว่างทะเลอันดามัน กับอ่าวไทย โดยไม่ต้องเดินทางอ้อมแหลมมลายู

ปัจจุบันหลังการเยือนเมียนมาร์ ของนายกรัฐมนตรีไทย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และมีการลงนามสถาปนาเมืองพี่เมืองน้องระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับมณฑลตะนาวศรี เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2557 ด่านสิงขรได้รับการปรับสถานะเป็นจุดผ่อนปรนพิเศษและมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2558 ที่ผ่านมา ทำให้เมืองมะริดซึ่งตั้งอยู่ในมณฑลตะนาวศรี มีความโดดเด่น น่าสนใจและน่าจับตามองในฐานะแหล่งท่องเที่ยว การค้าและการลงทุนแห่งใหม่ของ นักธุรกิจไทย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2558)

ด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ห่างจากศูนย์ราชการ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 22 กิโลเมตร มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับเมืองมะริด เมืองตะนาวศรี มณฑลตะนาวศรี ของ (The Republic of Union of Myanmar) เมืองมะริดเป็นเมืองขนาดใหญ่อยู่ห่างจากด่านสิงขร ประมาณ 180 กิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเกาะแก่งกว่า 800 เกาะ มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรทางทะเล ในปี 2557 สามารถผลิตสัตว์น้ำได้ 1.34 แสนตันต่อปี ส่งออกมีมูลค่ารวม 530 ล้านบาท และเป็นแหล่งป้อนวัตถุดิบที่สำคัญของไทยกว่าร้อยละ 80 ของสัตว์น้ำทะเลในไทยมาจากเมืองมะริด โดยใช้เส้นทางขนส่งผ่านเกาะสองไปยังจังหวัดระนอง ซึ่งใช้เวลากว่า 20 ชั่วโมง ต่อไปยังแหล่งแปรรูปอาหารทะเลที่มหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ปัจจุบันเส้นทางคมนาคมจากด่านสิงขรจนถึงเมืองมะริด ระยะทาง 180 กิโลเมตร ต้องผ่านเมืองตะนาวศรีซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ห่างจากด่านสิงขรประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้านป่าไม้ และเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา มะพร้าว ถนนตลอดเส้นทางอยู่ระหว่างการก่อสร้างและปรับปรุงต้องใช้เวลาในการเดินทาง ถึง 6-7 ชั่วโมง ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างกัน

มีการคาดการณ์ว่าหากเปิดด่านชายแดนสิงขรเป็นด่านถาวรและการเดินทางสะดวกขึ้น จะสร้างมูลค่าการค้าชายแดนไม่ต่ำกว่าเดือนละ 3,000 ล้านบาท หรือปีละ 36,000 ล้านบาท โดยแยกเป็น สินค้าส่งออกจากไทย ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องจักรกลการก่อสร้าง และการเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนสินค้าที่นำเข้าจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เช่น สัตว์น้ำ สินค้าด้านการเกษตร โอกาสด้านการลงทุนการเปิดด่านสิงขรเชื่อมต่อเมืองมะริดเป็นโอกาสสำหรับ นักธุรกิจไทยสูงมาก ในการขยายการลงทุนทั้งภาคการผลิตและภาคบริการรวมถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ เช่น โอกาสการขยายตัวของอุตสาหกรรมแปรรูป สัตว์น้ำ อาหารทะเล เนื่องจากรัฐบาลสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีนโยบายที่จะย้ายฐานการขนส่งและการค้าของเมืองมะริดจากปัจจุบันที่ส่งออกผ่านเกาะสองเข้าไทยที่จังหวัดระนอง มาอยู่ที่จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์แทน ซึ่งจะลดเวลาในการขนส่งเหลือไม่เกิน 7 ชั่วโมง จึงเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทย ที่มีความพร้อมจะขยายการลงทุนทั้งในฝั่งไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ โอกาสขยายตัวของอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร โดยใช้วัตถุดิบทางการเกษตรของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา มะพร้าว และไม้ โอกาสในการลงทุนด้านการก่อสร้าง อสังหาริมทรัพย์ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การผลิตไฟฟ้า โอกาสในการลงทุนด้านการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีหมู่เกาะกว่า 800 เกาะ และติดอันดับ 1 ใน 10 แหล่งดำน้ำที่สวยงามที่สุดในโลก ทำให้มีโอกาสนักธุรกิจไทยสูงมากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางเรือ ซึ่งปัจจุบันนักธุรกิจไทยได้เข้าไปลงทุนสร้างโรงแรมระดับ 4 ดาว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไป มะริดแล้วแต่ยังไม่เพียงพอ

โอกาสการลงทุนในฝั่งไทยวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. การเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าและโลจิสติกส์เชื่อมโยง 2 ฝั่งคาบสมุทรระหว่างอ่าวไทย และทะเลอันดามัน โดยมีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อสินค้า วัตถุดิบ จากฝั่ง ตะวันออกของประเทศไทยไปยังเมืองมะริดฝั่งทะเลอันดามันของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และเชื่อมต่อไปอินเดีย
2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมทางน้ำ เช่น ท่าเทียบเรือ 2 แห่ง ของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ คือ ท่าเทียบเรือบางสะพาน ซึ่งปัจจุบันสามารถรองรับเรือขนาด 100,000 เดทเวทตัน และท่าเทียบเรือคลองวาฬ เพื่อรองรับการขยายตัวในพื้นที่ในอนาคต
3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมทางอากาศ เช่น การพัฒนาสนามบิน กองบิน 5 เพื่อนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือ ท่าอากาศยานหัวหิน ในลักษณะสายการบินราคาถูกเปิด เส้นทางบินระหว่างหัวหิน มะริด ทวาย อย่างถาวร เป็นต้น

และท้ายสุดใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคนทั้งด้านเทคนิคและการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ทั้งสองฝั่งต่อไป

บริบทด้านศักยภาพของเมืองมะริด

มะริด หนึ่งในสามจังหวัดของแคว้นตะนาวศรี มีชื่อเป็นทางการในภาษาพม่าว่า “Myeik” ซึ่งหากเทียบรูปอักษรพม่าในอักษรไทยแล้วจะเขียนว่า “มริด” เหมือนกัน มีที่มาของชื่อ จาก “หลักที่ใช้พันน้ำ” เมื่อกษัตริย์สยามมาถึงที่นั่นในยามรุ่งเช้า ในสมัยอาณาจักรมอญเรียกเมืองนี้

ว่า “Mergui” แต่ชาวมะริดกลับเรียกเมืองที่ตนอาศัยอยู่ว่า “Beik” ในภาษาท้องถิ่นแบบฉบับของตัวเอง

มะริด ชื่อเมืองที่คนไทยคุ้นหูเป็นอย่างดี มะริดอยู่ในละติจูดที่ใกล้เคียงกับเมืองปราณบุรี ซึ่งห่างกันประมาณเพียง 150 กิโลเมตรเท่านั้น ด้วยทำเลที่ตั้งของเมืองตั้งอยู่บนเกาะที่เกิดจากตะกอนของปากแม่น้ำตะนาวศรีหลวง และมีเกาะต่างๆ มากมายที่ตั้งอยู่ใกล้ ทั้งเกาะ Kadan (หรือเกาะ King) เกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดใน 800 เกาะของกลุ่มหมู่เกาะมะริด ทำให้มะริดกลายเป็นเมืองทำนานาชาติที่สำคัญมาก ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้ง พม่า มอญ ยะไข่ กะเหรี่ยง อังกฤษ ฝรั่งเศส โปรตุเกส ฮอลันดา อินเดีย อิหร่าน จีน จีนช่องแคบ ญี่ปุ่น มลายู และสยาม ที่นี้จึงมีวัดพุทธ วัดฮินดู ศาลเจ้าจีน มัสยิด โบสถ์คริสต์ มากมายภายในเมือง และมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ที่สะท้อนสายสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นระหว่างแผ่นดินสยามและแผ่นดินมะริด

มะริดเป็นเมืองท่าที่เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีฐานะเป็นหนึ่งในสองเมืองท่าฝั่งอันดามันที่มีความสำคัญยิ่งของอยุธยา สยามเคยให้ชาวอังกฤษคือ Samuel White และคนถัดมาชาวฝรั่งเศสคือ Chevalier de Beauregard ปกครองเป็นเจ้าเมืองที่นี้ เนื่องจากสยามต้องการใช้มะริดเป็นเมืองท่าในการติดต่อกับเมือง Madras อินเดียและชาติตะวันตก ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลกับเมืองตะนาวศรีที่อยุธยาสร้างขึ้นเองเพื่อสามารถใช้เป็นเส้นทางลำเลียงขนสินค้าไปยังอยุธยาได้ง่าย ไม่ต้องเสียเวลาอ้อมแหลมมลายูกับโจรสลัดที่ชุกชุม จนกระทั่งมะริดตกไปขึ้นกับพม่า จึงหมดความสำคัญลง เนื่องจากไม่ได้อยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของฝ่ายพม่าเทียบกับสมัยที่อยู่ใต้การปกครองของสยาม

ปัจจุบันยังมีหลักฐานจากยุครุ่งเรืองสมัยสยามปกครอง ให้เห็นได้มากมายในเมืองนี้ โดยเฉพาะพระพุทธรูปศิลปะแบบสยามเมืองมะริด ที่ลักษณะแตกต่างจากพระพุทธรูปพม่า จำแนกง่ายๆ คือพระพุทธรูปแบบสยามจะมีพระเมาลีแหลม ในขณะที่แบบพม่าจะไม่มีพระเมาลี ซึ่งสยามนิยมสร้างพระพุทธรูป ส่วนพม่านิยมสร้างเจดีย์ ซึ่งยังพบพระพุทธรูปศิลปะแบบสยามเมืองมะริดได้มากมาย ทั้งพระลอยตามน้ำมาสองพี่น้อง องค์ที่ประดิษฐานอยู่ที่กุฏิวัดมณฑลเย่ องค์น้อยประดิษฐานอยู่ที่วัด Wattaik kyuang หรือเรียกว่าวัดไท หรือรูปแบบการสร้างพระพุทธรูป 3 องค์เรียงกันในโบสถ์ มีพระพุทธรูปปางปาเลไลย์อยู่ด้านหน้าสุด ปางสมาธิอยู่ตรงกลาง และปางไสยาสน์อยู่ด้านหลังสุด พบทั้งที่โบสถ์ วัด Laykywanhsimee Setitawkyee หรือวัดพระธาตุเมืองมะริด และวัด Taw Kyaung ซึ่งในระบียงคตเองก็ยังเป็นพระพุทธรูปแบบสยามทั้งสิ้น หรือลักษณะปูนปั้นพญานาคที่ส่วนใหญ่เป็นลวดลายแบบสยาม โดยเฉพาะวัด Wattaik kyuang

ชาวมะริด มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ทั้งสำเนียงภาษาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาพม่าสำเนียงทวาย แต่ทว่าก็มีความแตกต่างกันทั้งบางเสียงที่มีลักษณะเฉพาะ หรือคำศัพท์ที่แตกต่างกันออกไปมากมาย ภาษาพม่าสำเนียงมะริดใช้กันตั้งแต่แถบเมือง Palaw ซึ่งเป็นเมืองกึ่งกลางระหว่างทวายกับมะริดไปจนสุดแหลม Victoria Point ที่เกาะสอง นอกจากนี้แล้ว อาหารท้องถิ่นแบบฉบับของมะริดนั้น โดยเฉพาะ Kut kyae kaik หรือก้วยเตี้ยวผัด อันโด่งดังไปทั่วพม่า มีต้นกำเนิดที่มะริด ซึ่งสามารถหาทานได้ง่ายตามตรอกซอกซอยทั่วทุกหนแห่งในเมือง ที่สำคัญทั้งวิธีการปรุง รสชาติอาหาร เป็นแบบเดียวกับ Char Kway Teow อาหารท้องถิ่นแบบ

จีนชองแคบ (จีนบาบ่า) ที่มีชื่อเสียงของเกาะปันงในปัจจุบัน ซึ่งอาหารนี้เองเป็นอัตลักษณ์เด่นของชาวจีนกลุ่มนี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างปันงกับมะริดมาอย่างยาวนาน และกลายเป็นชนกลุ่มหลักของมะริดนี้ ว่ากันว่ามียุทธหลานชาวจีนชองแคบอาศัยอยู่มากกว่าประชากรกลุ่มพม่าแท้ๆอีกด้วย ชาวจีนชองแคบหรือที่ชาวพม่าเรียกว่า ชาว Pashu (บางทีครั้งอาจหมายถึงกลุ่มชาวมลายูก็ได้) ตั้งถิ่นฐานในพม่าตั้งแต่เมืองมะริด ทวาย มะละแหม่ง จนถึงย่างกุ้ง ซึ่งเป็นกลุ่มชาวจีนชองแคบจากเกาะปันงที่ขยายตัวขึ้นไปตอนบนในเขตอาณานิคมอังกฤษเดียวกัน ได้ตกทอดมรดกสู่ปัจจุบันคืออาหารนอกเหนือไปจากกลุ่มอาคารบ้านเรือนเจ้าสัวของชาวจีนชองแคบที่ยังหลงเหลือรอดพ้นจากเหตุเพลิงไหม้ในมะริดหลายต่อหลายครั้ง

ความหลากหลายผู้คน ชนชาติ ศาสนา ที่ไม่ต่างไปจากเมืองท่าใหญ่ๆ ทั้งย่างกุ้ง ปันง อาเจห์ สิงคโปร์ บางกอก โฮจิมินห์ มะนิลา จาการ์ตา กลับกลายเป็นเบ้าหลอมรวมวัฒนธรรมให้เมืองนี้มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง มีเสน่ห์ชวนค้นหาโดยเฉพาะความเป็นสยามที่ถูกเก็บซ่อนไว้ตามมุมต่างๆ ของเมือง รอคอยชาวสยามให้ได้มาค้นพบ ดั่งย้อนกาลกลับไปยังสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชอันรุ่งเรือง

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองมะริดในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งหากมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจนตามกระบวนการศึกษาวิจัยจะทำให้ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชายแดนไทย-พม่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนา เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมาร์ : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริดนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

พัชรินทร์ ไตรภักดิ์ตระกูล (2553) การบริหารจัดการต้องระมัดระวังมากเพื่อให้เป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงโดยชาวบ้านต้องมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้จากการอบรมที่นำไปปฏิบัติได้จริง มีพี่เลี้ยงเรื่องสร้างอาชีพอย่างต่อเนื่อง และชาวบ้านต้องเป็นเจ้าของกิจการไม่ใช่ผู้รับใช้หรือผู้ถูกเที่ยวราวกับเป็น Human Zoo หรือเป็นแหล่งหลบร้อนแบบสวรรค์ของนักเสพยา ซึ่งอาจทำให้พื้นที่ถดถอยทุกวันทั้งภาพลักษณ์ภายนอกและสภาพจิตใจคนในพื้นที่ดั้งเดิมเป็นบทเรียนราคาแพงที่ต้องร่วมกันศึกษา

สุเทพ พันประสิทธิ์ และเลิศพร ภาระสกุล (2557) ได้ศึกษากลยุทธ์การจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชายแดนไทยและกัมพูชา กรณีศึกษา : จังหวัดสระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ พบว่า ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี โดยผลการวิเคราะห์การเชื่อมโยงจังหวัดชายแดนไทยกับเมืองเสียมราฐ

นครวัด นครธม ตามเส้นทางอรัญประเทศ ศรีโสภณ เสียมราฐ และช่องสะงำ จังหวัดกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ กับเมืองอัลลองเวง เชื่อมต่อไปถึงเสียมราฐ และการเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรมขอมกับภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย โดยใช้ศักยภาพการท่องเที่ยวของอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง งานแสดงช้างจังหวัดสุรินทร์ และปราสาทเขาพระวิหาร เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์จุดเด่น และโอกาสของจังหวัดชายแดน ได้ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การเชื่อมสระแก้ว ศรีสะเกษ สุรินทร์ โยงกับเมืองเสียมราฐ ด้านการค้าชายแดน เพื่อการส่งสินค้าไปตลาดประเทศกัมพูชา และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับกลุ่มโบราณสถานนครวัด นครธม 2) กลยุทธ์การพัฒนา ศักยภาพด้านบริการและแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด เสริมความน่าสนใจของแหล่งวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดแสดงสื่อเสียง การท่องเที่ยวสร้างเสริมความรู้ ประวัติศาสตร์โบราณคดี ธรรมชาติวิทยา เชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ การกีฬา รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นทางด้านนันทนาการ 3) กลยุทธ์การยกระดับมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 4) กลยุทธ์การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการตลาดประชาสัมพันธ์กิจกรรมเด่น การสร้าง Brand ของภูมิภาค และจังหวัด 5) กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และท้องถิ่น มีการร่วมกันของการท่องเที่ยววัฒนธรรมประเพณี และหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล 6) กลยุทธ์การพัฒนาความพร้อมของประเทศเพื่อนบ้านในด้านโครงสร้างพื้นฐานและเงินช่วยเหลือในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 7) การเปิดประตูอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่อินโดจีน สร้างความเชื่อมโยงทั้งการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น 8) กลยุทธ์การรณรงค์ท่องเที่ยวทางรถยนต์ เพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวอิสระ

เจมส์ แลนแคสเตอร์ (2556) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและพนักงานที่มีอายุประมาณ 20-30 ปี มีความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประมง การพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประมงจะให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวและใช้จ่ายมากขึ้น แต่กิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้นควรจะมีกำหนดราคาไม่สูงมาก นักท่องเที่ยวได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวเชิงประมงในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ว่า ควรทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผ่นพับใบปลิวและมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น มีอุปกรณ์รักษาความปลอดภัย และระบบการป้องกันความปลอดภัย รวมถึงส่งเสริมและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของจังหวัด และการส่งเสริมให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากขึ้น ควรมีการปรับปรุงสถานที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และควรมีการจัดระเบียบการจราจร มีการจัดระเบียบ ร้านค้า มีการตรวจสอบสภาพอากาศ และโฆษณาให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ รวมถึงมีหน่วยพยาบาลและเจ้าหน้าที่วิทยุสื่อสาร สำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีการปรับปรุงข้อมูลการท่องเที่ยวให้เข้าใจง่าย และควรเพิ่มแสงสว่างในบริเวณสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุอันตราย

ณิศารณ์ ไชยประสิทธิ์ และฐิรชญา มณีเนตร (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า จังหวัดหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร” ได้กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนมีการสืบทอดและรักษาขนบธรรมเนียม

ของวัฒนธรรมของชาวไทยไว้อย่างเข้มแข็ง แต่เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและรับเอาเทคโนโลยี รวมถึงเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ จากความเจริญของสังคมปัจจุบันมากขึ้น ทำให้ได้กรุ่นใหม่เริ่มให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของชุมชนลดลง แม้จะไม่มากนักแต่มันอาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต ประเด็นเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของมัคคุเทศก์ ในฐานะเป็นบุคคลกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่นในการนำเที่ยว ซึ่งกล่าวได้ว่า มัคคุเทศก์ต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้าน ธรรมชาติวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ อย่างพอควรเพื่อสามารถแนะนำให้นักท่องเที่ยวรู้จักความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และยังสามารถอธิบายให้คนในชุมชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เด็กๆ เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญของวัฒนธรรมที่ตนมีอยู่ เพื่อช่วยลดปัญหาในการเสื่อมโทรมของวัฒนธรรมและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองได้ดี

Loukaitou Sideris & Soureli (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Cultural Tourism as an Economic Development Strategy for Ethnic Neighborhoods” ได้กล่าวว่า บนพื้นฐานของความหลากหลายและแตกต่างทางประเพณี ประวัติศาสตร์ศิลปะระหว่างชนเผ่า หรือชาติพันธุ์ต่างๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปิดโอกาส ในการเรียนรู้ความแตกต่าง และเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งกันและกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นอกจากนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยัง ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยการสร้างงาน การขยายอัตราจ้างงานและบรรเทาความยากจนในพื้นที่ ดังนั้น ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรม การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมนำมาซึ่ง โอกาสและความท้าทายต่อแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวทั้งในมิติ ของเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม

Zhang (2010) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนมณฑล เฮยหลงเจียงไปยังประเทศรัสเซีย ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนมณฑล เฮยหลงเจียงไปยังประเทศรัสเซีย ได้แก่ 1) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง มีการจัดตั้ง ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว 2) การพัฒนาเส้นทางข้ามพรมแดนแบบพิเศษ 3) การพัฒนารูปแบบบ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยว 4) การพัฒนาเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5) การสนับสนุนจากรัฐบาลด้านท่องเที่ยวชายแดนรัสเซีย เช่น การปรับโครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวชายแดน ความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาจุดแข็งของการท่องเที่ยวชายแดน เป็นต้น

เศกสรรค์ ยงวนิชย์ และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนา ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชายแดน ไทย-สปป.ลาว กรณีศึกษา จังหวัดหนองคาย และนครหลวง เวียงจันทน์ พบว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและการบริการทางการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์อยู่ในระดับสูง แต่แนวทางในการพัฒนาให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ มากยิ่งขึ้น ควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ความปลอดภัย (Security) ที่มีต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มาตรฐานการรักษาความปลอดภัย ต้องมีประสิทธิภาพ 2) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructures) พื้นที่ที่มีข้อด้อยในเรื่องนี้จำเป็นต้อง ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย ได้แก่ ถนน สะพาน สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีรถโดยสาร ไฟฟ้า น้ำประปา และระบบการสื่อสารที่ทันสมัย 3) การคมนาคม (Transportation) การคมนาคมขนส่งทั้งภายในประเทศและต่างประเทศต้องมีความสะดวกปลอดภัย มีอัตราค่าบริการ ที่ได้มาตรฐาน 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) สิ่งอำนวยความสะดวกจะถูกจัดขึ้นเพื่อให้

บริการนักท่องเที่ยวโดยเจ้าของธุรกิจ เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกจะเป็นตัวช่วยกระตุ้นสินค้าและบริการ 5) พิธีการเข้าเมืองและบริการข่าวสาร (Border Control and Information) ควรมีความเป็นระเบียบ มีความสะดวก รวดเร็วมีการให้ข้อมูลข่าวแก่นักท่องเที่ยว 6) ที่พัก (Accommodation) มีที่พักที่มีมาตรฐาน สะอาด อัตราค่าบริการเหมาะสมกับคุณภาพ 7) ร้านอาหาร (Food and Beverage) อาหารที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวต้องมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการกำหนดราคาที่เหมาะสม 8) สินค้าของที่ระลึก (Souvenirs) ควรใช้วัสดุพื้นบ้าน มาประดิษฐ์ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะบรรจุในหีบห่อสวยงามและมีการกำหนดราคาที่เหมาะสม นอกจากนี้หากทั้งสองประเทศต้องการดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จตามนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแล้วจึงควรจัดทำนโยบายการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม และพัฒนาให้มีความเหมาะสมในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural and Traditional Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น (Ethnic Tourism)

ชุกลิน อุ่นวิจิตร (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดแม่สาย จังหวัดเชียงราย และจังหวัดเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ทั้งสามจังหวัด มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวระดับสูงจากการทำการวิจัยเปรียบเทียบพบว่า จังหวัดแม่สายมีศักยภาพ ความพร้อมทางการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดเชียงของ ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด คือระยะทางและความเอาใจใส่ของภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังคงมีปัญหาที่ต้องได้รับการดำเนินการแก้ไข คือ ปัญหาเรื่องขยะ ห้องน้ำ การจราจรและขอทาน ปัญหาการขาดการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ป้ายบอกทาง การบริการข้อมูลข่าวสารของพื้นที่ นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การบูรณะแหล่งท่องเที่ยวเดิมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว เพื่อควบคุมมาตรฐานสินค้าทางการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น จัดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการขั้นพื้นฐาน การพัฒนากับต่างจังหวัดหรือประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ ซึ่งหากพัฒนาอย่างจริงจัง การท่องเที่ยวจะสามารถสร้างรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนสามารถช่วยให้ลดปัญหายาเสพติดที่ระบาดบริเวณชายแดนได้อีกด้วย

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) ได้ศึกษาการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า มีศักยภาพในการรองรับและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี โดยมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สรุปประเด็นพบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีศักยภาพเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ได้จากบ้านสมัยโบราณริมชายหาด ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ตลาดเช้า เทศกาลประเพณีต่างๆ ที่มีคุณค่า นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เช่น สามล้อถีบ สถาปัตยกรรมของสถานีรถไฟหัวหิน และประวัติศาสตร์อันยาวนานของอำเภอหัวหิน นอกจากนี้ ที่พักยังมีความสะดวกสบายเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ความสะดวกในการคมนาคม และความปลอดภัยสาธารณสุขประเภค ยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง บุปผา วงษ์พันธุ์ทา ได้นำเสนอปัจจัยที่ส่งเสริมตลาด การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พิจารณาได้จากการส่งเสริมทางการตลาด การประชาสัมพันธ์

แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมนั้นควรส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เรียบง่ายและสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาศักยภาพและมูลค่าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวต่อการสร้างรายได้ของจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ และน่านในเขตภาคเหนือ” จากผลการศึกษาพบว่า การศึกษาด้านอุปทานและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดกรอบสำหรับการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพไว้ 6 มิติ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพแหล่งท่องเที่ยว ปริมาณของกิจกรรมหรือการใช้สอย ประเภทการท่องเที่ยว การออกแบบการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทัศนคติและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การยอมรับของประชากรในท้องถิ่น และมลพิษทางการท่องเที่ยวหรือผลกระทบข้างเคียง ข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และธรรมชาติที่สวยงาม การคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟด้านโอกาสของจังหวัด ได้แก่ นโยบายการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง สนับสนุนการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีกระแสนิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรคู่เพื่อการติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จังหวัดแพร่ มีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ ประชาชนมีความชำนาญในการผลิตผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้าหม้อฮ่อม การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ การผลิตสุรากลั่นพื้นบ้าน การตีเหล็ก แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถานและแหล่งธรรมชาติที่บริสุทธิ์สวยงาม เป็นจุดเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างโดยมีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน

จังหวัดน่าน มีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์หลากหลายเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำน่าน แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและวัฒนธรรม ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดสูง วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาที่ยังคงรักษาไว้อย่างยั่งยืนนอกจากนี้ชายแดนยังติดต่อกับต่างประเทศได้หลายช่องทาง ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เวียดนาม และประเทศจีน นโยบายการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง สนับสนุนการเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมีกระแสนิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เชิงลึกของสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวไทยอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม 2) การสร้างความโดดเด่นและความแตกต่าง 3) การหยั่งรู้

ความต้องการของตลาดในเชิงลึก 4) การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 5) การปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาตลาด

นิคม ธรรมปัญญา และประภาพร พนมไพร (2557) การท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสืบค้นและถ่ายทอดบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริม และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเวียงหนองล่อง ผลการวิจัยพบว่า บริเวณชุมชนเวียงหนองล่องเป็นแหล่งประวัติศาสตร์เส้นทางการเดินทัพของทหารไทยในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีสถานที่ยืนยันทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 แห่ง คือ คูคลองที่ใช้ในการหลบภัย ต้นไม้ใหญ่ที่เป็นจุดสังเกตการณ์และเตือนภัย สถานที่ตั้งค่ายทหาร มีการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อให้ยุวมัคคุเทศก์นำไปใช้จริง

ดรุณี คำนวนตา และสุชีพร พิริยสมิทธิ (2557) ได้ศึกษาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในด้านองค์ประกอบ กระบวนการ รูปแบบความร่วมมือ ผลผลิตและผลลัพธ์ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิต ผลลัพธ์กับความร่วมมือ พบข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรศึกษาเปรียบเทียบความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จระหว่างชุมชนกับจังหวัดและระหว่างภูมิภาค รูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรศึกษาขยายผลรูปแบบความร่วมมือไปยังประเทศพม่าจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน และศึกษาโครงการพระราชดำริเพื่อขยายผลการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วลัยพร รัตนเศรษฐ (2557) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิ่งขจร ด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าภาคเอกชนต้องการความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวระหว่างด้านสิ่งขจร – หมู่บ้านตะนาวศรี – ตัวเมืองจังหวัดมะริด ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากจังหวัดมะริดมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ พร้อมทั้งยังมีนโยบายสนับสนุนการลงทุน เช่น การใช้เช่าเกาะดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว มีโอกาสในการลงทุนการท่องเที่ยวที่สำคัญ เปิดเส้นทางใหม่ในการท่องเที่ยวเช่น Journey to the Two Oceans การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภูเก็ต กระบี่ พังงา หมู่เกาะมะริด ฯลฯ การเตรียมคนเพื่อรองรับธุรกิจท่องเที่ยวในอนาคต ฯลฯ จังหวัดมะริดมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีชายฝั่งทะเลยาวกว่า 1,200 กิโลเมตร ประกอบไปด้วย เกาะกว่า 800 เกาะ ซึ่งมีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะแก่การพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างสองคาบสมุทร ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ “Journey to The Two Oceans” (หัวหิน – ชะอำ – ระนอง – ภูเก็ต – มะริด) ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะ “เส้นทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ซึ่งขณะนี้ยังไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างเต็มศักยภาพของพื้นที่ เนื่องจากยังมีข้อกำหนดเรื่องระยะเวลาการเข้าพำนักร การเข้า-ออกด่านตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการเดินทาง โดยการปรับปรุงเส้นทางจังหวัดมะริดไปด้านสิ่งขจร จะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2559 – 2560 ความยาว 180 กิโลเมตร ถ้าสามารถสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงระหว่าง หัวหิน-ชะอำ-ระนอง-ภูเก็ต-มะริด จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสองประเทศ เช่น โครงการเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม โครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวบริเวณชายแดน โครงการถนอมอาหารและรักษาคุณภาพอาหาร

ประมง โครงการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ “Journey to the Two Oceans” TWO WAY กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ทวาย มะริด ประจวบคีรีขันธ์ (สืบทอดเศรษฐกิจ)

วิชาญ ทราญอ่อน (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับ AEC : การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เห็นว่า เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2558 จะมีการแข่งขันกันเองสูงขึ้น จากเหตุผลที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่คล้ายกัน การเตรียมความพร้อมรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ก็จะมีการพัฒนากันหลายรูปแบบเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวประการสำคัญก็คือวิถีชีวิตดั้งเดิม ประเพณี วัฒนธรรมที่งดงาม และธรรมชาติเชิงนิเวศที่แตกต่างไปจากประเทศของนักท่องเที่ยว วิถีชีวิตการเป็นอยู่ที่ต่างต่างนั่นเอง จึงเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเหล่านั้นอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นการคงอยู่ของอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่งดงาม หรือแม้กระทั่งระบบเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ รวมถึงอัตลักษณ์ที่ประยุกต์กับสังคมสมัยใหม่ที่พอเหมาะพอควรก็เป็นสิ่งจำเป็น ภาครัฐควรเข้ามาดูแลและกำหนดทิศทางวางนโยบายการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ให้ชุมชนและชาวบ้านก็จะได้รับประโยชน์สูงสุด นักท่องเที่ยวก็ได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงาม รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมก็ควรอนุรักษ์สืบไป

พื่อน เปรมพันธุ์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัย ในพื้นที่ชายแดนไทย พม่า อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในรูปแบบการถอดบทเรียนสะพานมอญเชิงพหุคุณค่า พบว่า สะพานมอญ หรือ สะพานอุตตมานุสรณ์ เป็นสะพานแห่งศรัทธาและคุณค่าเชิงวัฒนธรรมที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย และยาวเป็นอันดับสองของโลกรองจากสะพานไม้อูเบ็งในประเทศพม่า ต้นกำเนิดคือหลวงพ่อดุตตะซึ่งเปรียบเป็นสายใยแห่งสายสัมพันธ์มอญ ไทย พม่า เชื่อมผู้คนสองฝั่งไปมาหาสู่กัน โดยสร้างจากฝีมือ แรงงาน ศรัทธาแห่งบุญ จนกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี และประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยว 1 ใน 3 อันดับ ที่นักท่องเที่ยวปรารถนาจะมาเยี่ยมชม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 1 จังหวัดกาญจนบุรี, 2557) ผลจากการวิจัยถอดบทเรียนพบว่า ชุมชนดั้งเดิมมีความรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของสะพานไม้นี้ว่าเปรียบเสมือน “ทองที่หลวงพ่อดุตตะได้นำมากองไว้ให้ลูกหลาน” แต่ลูกหลานกลับใช้ไม่เป็น” ที่สำคัญคือเกิดความขัดแย้งระหว่างภาคราชการและชุมชน เนื่องจากภาคราชการเข้าไปจัดการซ่อมสะพานโดยจำกัดสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการ และพบปัญหาด้านการท่องเที่ยวทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ผลประโยชน์จากธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นของบุคคลภายนอกชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีตักบาตรที่มีรูปแบบผิดเพี้ยนไปจากประเพณีดั้งเดิม และชุมชนได้ร่วมกันแสดงเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอสังขละบุรีให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวชายแดนสู่พม่า ด้านวัฒนธรรม ความรุ่งเรืองทางศาสนา โดยชุมชนร่วมจัดการ และต้องการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสรากเหง้าความงามของวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

งานวิจัยในต่างประเทศ

Peng Ponna (2009) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเมืองสีหนุวิลล์ เพื่อสำรวจการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของเมืองสีหนุวิลล์ รวมถึงการศึกษาแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการกลยุทธ์การท่องเที่ยวชุมชนชายฝั่งทะเล โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า เมืองสีหนุวิลล์มีศักยภาพสูงมากในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แต่ยังมี

ปัญหาที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน การจัดการเรื่องทรัพยากรมนุษย์ ความปลอดภัย การสนับสนุนจากรัฐบาล กิจกรรมใหม่ๆ การประสานงานกับหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ ระบบสาธารณสุขปึกคั่นพื้นฐาน อัตราดอกเบี้ยสูง และได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ผู้บริหารท้องถิ่นควรจัดการอบรมให้ความรู้ประชาชน รวมถึงการสนับสนุนด้านการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ ความปลอดภัย ระบบสาธารณสุขและการตลาด การจัดการด้านการบริการและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดเตรียมข้อมูลการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ รวมถึงศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ

Liedewij Van Breugel (2013) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านแม่ละนา จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา แม่ละนาเป็นหมู่บ้านทางเหนือของแม่ฮ่องสอนที่ไม่ได้มีชื่อเสียงและการเดินทางลำบากแต่สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คือ ถ้ำรอบหมู่บ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนท้องถิ่นได้สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่รักษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นหรือวัฒนธรรม โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่ง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการขาดความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและภาษาอังกฤษ แต่ได้พิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนนั้นชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมอย่างเสรีภาพไม่ใช่การถูกสั่งการหรือกำหนดให้ปฏิบัติ สมาชิกในชุมชนเชื่อว่าการท่องเที่ยวได้นำผลกระทบทางบวก เช่น การฟื้นตัวของวัฒนธรรมประเพณี การบำรุงรักษาป่าไม้และรายได้เพิ่มขึ้น โครงการแม่ละนาอาจจะถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่สมบูรณ์แบบของการท่องเที่ยวชุมชน

โครงการเกาะยาวน้อยเป็นชุมชนบนเกาะที่มีความหลากหลายและมีโครงการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันแผ่กระจายไปทั่วเกาะ บริเวณรอบเกาะยาวน้อยเป็นที่รู้จักกันสำหรับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่เฟื่องฟูในขณะที่เกาะแห่งนี้ได้รับค่อนข้างเจียบสงบในการพัฒนาการท่องเที่ยว โครงการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่าสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นโดยไม่ทำร้าย ประเพณีและสิ่งแวดล้อม

Thitirat Panbamrungkij (2012) ได้ศึกษาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ของระบบการขนส่งที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามเส้นทางสายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เส้นทางจากตะวันออกสู่ตะวันตก (Southeast Asian East-West Economic Corridor) ผ่าน 4 ประเทศ คือ เมียนมาร์ ไทย ลาว และเวียดนาม เพื่อประเมินผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคโดยใช้ระบบ

Lan-Lan Chang (2013) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความประทับใจ แรงจูงใจ ประสบการณ์และการรับรู้คุณค่า โดยค้นพบว่าการเข้าถึงจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวเป็นจุดเน้นที่สำคัญอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการวางแผนพฤติกรรม (Theory of planned behavior) เพื่อสร้างความประทับใจ แรงจูงใจ ประสบการณ์และการรับรู้คุณค่าและให้ย้อนกลับมาท่องเที่ยวอีก โดยการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว 3 แห่งของไต้หวัน และกลุ่มตัวอย่างเชิงระบบ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการวางแผนพฤติกรรมเพื่อสร้างความประทับใจ แรงจูงใจ

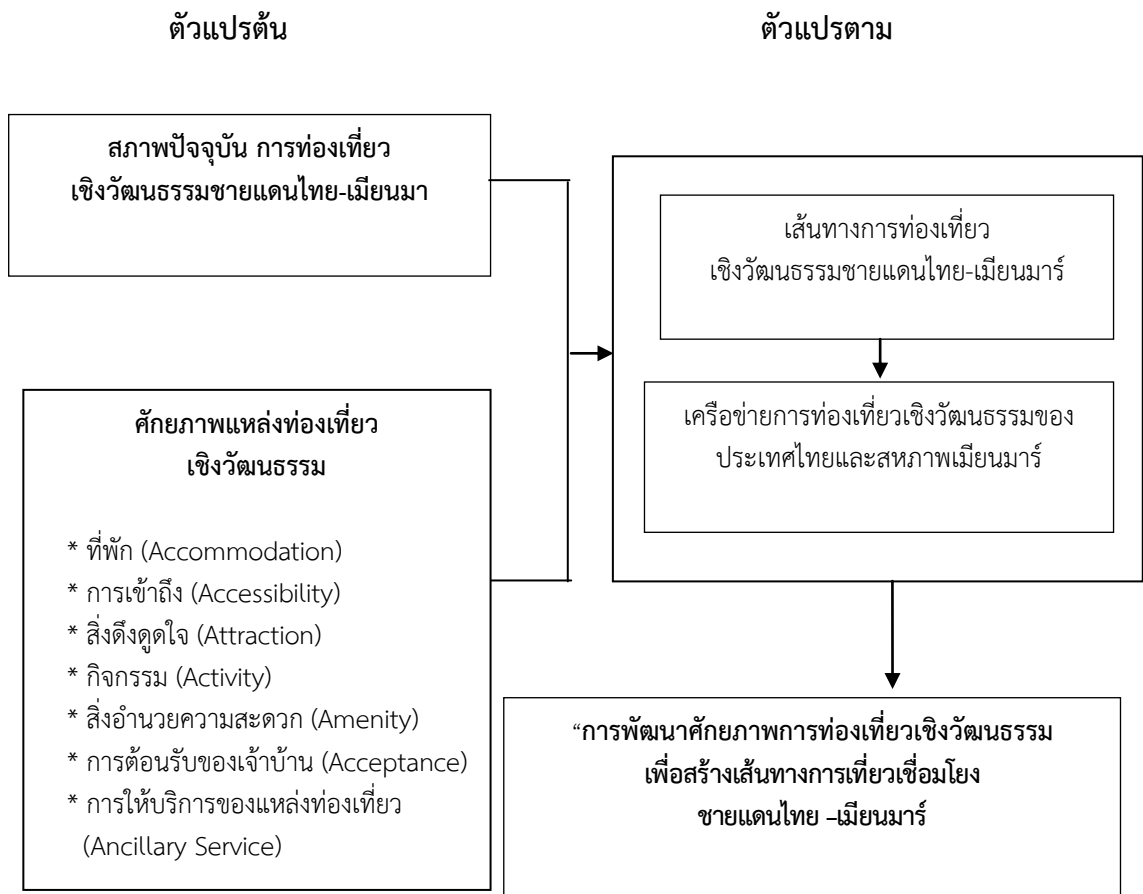
ประสบการณ์และการรับรู้คุณค่าและให้ย้อนกลับมาท่องเที่ยวอีกก็ความสัมพันธ์กันและมีข้อเสนอแนะว่าในการวางแผนต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

Catarina Morais de Castro (2012) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาเมืองพอร์ตโต เพื่อหายุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองพอร์ตโต และวิธีการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองพอร์ตโต โดยค้นพบรูปแบบ 7 ขั้นตอนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองพอร์ตโตที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่

Siow-Kian Tan. and et,all (2013) ได้ศึกษารูปแบบของประสบการณ์สร้างสรรค์ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการศึกษาสาระสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากมุมมองของนักท่องเที่ยวจากปรากฏการณ์ที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นแต่แนวคิดค่อนข้างคลุมเครือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับนักท่องเที่ยวและข้อสังเกตจากอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในไต้หวัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ภายนอกและการสะท้อนจากภายในเป็นปัจจัยให้เกิดรูปแบบประสบการณ์สร้างสรรค์ โดยในระยะแรกประสบการณ์สร้างสรรค์ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม คน สินค้า บริการ และประสบการณ์ ระยะต่อมาจะหมายถึง จิตสำนึก ความตระหนัก ความต้องการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนมิติความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว ความคิด และประสบการณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ได้มีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมไปถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ตลอดจนการวิเคราะห์ การวางแผนพัฒนาศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเชื่อมโยงบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย
ที่มา : (วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์, 2558)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด
2. ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

3. เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

4. เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ผู้วิจัย ขอนำเสนอรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ประกอบด้วย

1. การศึกษา วิเคราะห์ เอกสาร ตำรา บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย แนวคิดทฤษฎี รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

2. ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

3. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและเก็บข้อมูลมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด โดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 จัดเวทีร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด และข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ประกอบด้วย

1. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความต้องการของนักท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด และข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา

3. ดำเนินการสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

4. เตรียมติดต่อประสานงานและสถานที่ในการจัดเวทีประชุมแบบสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องตามที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ประกอบด้วย

1. ดำเนินการประชุมแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมระดมความคิดและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

2. สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับชุมชนตามรายเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด เพื่อดำเนินการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

3. สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ตามวัตถุประสงค์และขั้นตอนของการวิจัยพร้อมจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งประกอบด้วยเทศบาล จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ 2) เทศบาลตำบลคลองวาฬ 3) เทศบาลตำบล กม. 5 4) เทศบาลเมืองหัวหิน 5) เทศบาลตำบลหนองพลับ 6) เทศบาลตำบลเขาน้อย 7) เทศบาลตำบลปราณบุรี 8) เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ 9) เทศบาลตำบลไร่เก่า 10) เทศบาลตำบลกุยบุรี 11) เทศบาลตำบลไร่ใหม่ 12) เทศบาลตำบลทับสะแก 13) เทศบาลตำบลร่อนทอง 14) เทศบาลตำบลบ้านกรูด 15) เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ 16) เทศบาลตำบลบางสะพานน้อย ซึ่งมีประชากร จำนวน 135,415 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกตามรายเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 16 แห่ง โดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1993 : 887 อ้างถึงใน ยุทธ ไกยวรรณ, 2550 : 157) ซึ่งมีวิธีคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากรที่ศึกษา
e = ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

$$n = \frac{135,415}{1 + 135,415 (0.05)^2}$$

$$= 398.82 \text{ หรือ } 399 \text{ คน}$$

ดังนั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน และสุ่มตัวอย่างในแต่ละเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ โดยคำนึงถึงสัดส่วนองค์ประกอบของประชากรรายเขตเทศบาล ขั้นตอนต่อไปจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กับประชาชนที่สามารถให้ข้อมูลได้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเทศบาล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	ชื่อเทศบาล	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	เมืองประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์	13,780	41
2	เมืองประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบลคลองวาฬ	3,662	11
3	เมืองประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบล กม. 5	2,848	8
4	หัวหิน	เทศบาลเมืองหัวหิน	42,238	124
5	หัวหิน	เทศบาลตำบลหนองพลับ	3,092	9
6	ปราณบุรี	เทศบาลตำบลเขาน้อย	11,807	35
7	ปราณบุรี	เทศบาลตำบลปราณบุรี	12,958	38
8	ปราณบุรี	เทศบาลตำบลปากน้ำปราณ	6,491	19
9	สามร้อยยอด	เทศบาลตำบลไร่เก่า	8,013	24
10	กุยบุรี	เทศบาลตำบลกุยบุรี	7,125	21
11	กุยบุรี	เทศบาลตำบลไร่ใหม่	5,854	17

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	ชื่อเทศบาล	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
12	ทับสะแก	เทศบาลตำบลทับสะแก	5,413	16
13	บางสะพาน	เทศบาลตำบลร่อนทอง	5,212	15
14	บางสะพาน	เทศบาลตำบลบ้านกรูด	3,269	10
15	บางสะพาน	เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ	2,261	7
16	บางสะพานน้อย	เทศบาลตำบลบางสะพานน้อย	1,392	4
รวม			135,415	399

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด โดยใช้แนวคิดของ Tourism Western Australia (2008) เกี่ยวกับศักยภาพของการท่องเที่ยวไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านการเข้าถึง 3) ด้านที่พัก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ 5) ด้านกิจกรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบการวัดค่าของลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด (ยुทธ โกยวรรณ, 2550 : 46)

5	คะแนน หมายถึง	มากที่สุด
4	คะแนน หมายถึง	มาก
3	คะแนน หมายถึง	ปานกลาง
2	คะแนน หมายถึง	น้อย
1	คะแนน หมายถึง	น้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับวัดระดับศักยภาพของการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนตัวชี้วัดโดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (ยुทธ โกยวรรณ, 2550 : 46)

4.50 - 5.00	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบการวัดค่าของลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด กำหนดน้ำหนักคะแนน ดังนี้ (ยุทธ โกยวรรณ, 2550 : 46)

5	คะแนน หมายถึง	มากที่สุด
4	คะแนน หมายถึง	มาก
3	คะแนน หมายถึง	ปานกลาง

2	คะแนน	หมายถึง	น้อย
1	คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับวัดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนตัวชี้วัด โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (ยุทธ ไกยวรรณ, 2550 : 46)

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด โดยใช้แนวคิดของ Tourism Western Australia (2008) เกี่ยวกับศักยภาพของการท่องเที่ยวไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านการเข้าถึง 3) ด้านที่พัก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ 5) ด้านกิจกรรม

2. ศึกษานิยาม ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. ให้ความหมายและเขียนนิยามเชิงปฏิบัติการ จากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย–เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด

4. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตรฐาน ประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มีการปฏิบัติมากที่สุด มีการปฏิบัติมาก การปฏิบัติปานกลาง มีการปฏิบัติน้อย และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหา พร้อมแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบขั้นที่สอง โดยมีรายนามผู้ตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

- 4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ ด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม
- 4.2 นายประมวลวิทย์ พุศชนะ ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา
- 4.3 ดร. นวรัตน์ ปทุมตา ด้านระเบียบวิธีวิจัยและสถิติ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความกลมกลืนและครอบคลุมของแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งนำมาหาค่าคุณภาพของแบบสอบถาม (Item-Objective Congruency Index) คือ ค่า IOC โดยมีค่าเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ

6. นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีถึงนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน
3. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ ไปตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ไปตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นนำข้อมูลแบบสอบถามแต่ละชุดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (Percentages)
2. วิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยรวม รายด้านและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ (ยุทธ ไกยวรรณ, 2550 : 46)

4.50 - 5.00	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อให้รหัส และวิเคราะห์ข้อมูล โดยประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย

1.1 ค่าร้อยละ (Percentage) โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร

$$\% = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ	%	แทน	ค่าร้อยละ
	f	แทน	ความถี่หรือจำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถามข้อนั้น
	n	แทน	จำนวนตัวอย่างทั้งหมด หรือจำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2548 : 105)

$$\bar{X} = \frac{\sum x_i}{n}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวอย่าง
	$\sum x_i$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) ใช้เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล โดยสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2548 : 105)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	n	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2548 : 105)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ แทน ผลรวมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2548 : 200)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ
 n แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
 s_i^2 แทน ความแปรปรวนของแบบสอบถามเป็นรายข้อ
 s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

ขั้นตอนที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

สำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth interview) เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ทางด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตรงประเด็นตามกรอบแนวคิด ผู้วิจัยใช้การบันทึกคำสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ซึ่งได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำแนกตามภารกิจที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด จำนวน 16 คน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถค้นหาข้อมูลเชิงลึกที่ถูกต้อง แม่นยำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกครอบคลุมประเด็นปัญหาของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด
2. นำผลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตรวจสอบยืนยันจากข้อมูลเอกสาร (Documentary data) และการสังเกตปรากฏการณ์เชิงพื้นที่เพื่อสร้างเส้นทางการซื้อขายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยว เชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา และเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขั้นตอนในการสัมภาษณ์เจาะลึก

แบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. กำหนดขอบเขตและประเด็นคำถาม โดยยึดตามวัตถุประสงค์ นิยามเชิงปฏิบัติการ และกรอบแนวคิด ตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ที่จะสัมภาษณ์ พร้อมทั้งยืนยันวัน เวลา สถานที่ ก่อนการสัมภาษณ์ล่วงหน้า
2. เข้าสู่สถานที่นัดหมาย แนะนำตนเอง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีก่อนเริ่มต้นสัมภาษณ์
3. ชี้แจงจุดมุ่งหมาย การเก็บความลับ พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์และเจาะลึกในประเด็นที่จะสัมภาษณ์
4. เริ่มต้นการสัมภาษณ์ และเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการทราบข้อมูลในรายละเอียดจากคำถามแรกไปถึงคำถามสุดท้าย โดยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายให้เป็นไปตามธรรมชาติของการสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในประเด็นที่สัมภาษณ์
5. ปิดการสนทนา โดยสรุปความเห็นและสอบถามประเด็นที่อยากจะทราบเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเป็นคำถามปิดท้ายการสัมภาษณ์
6. การสิ้นสุดการสัมภาษณ์ โดยการกล่าวขอบคุณในคุณค่าของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และการเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อผลการศึกษาที่จะเกิดความสำเร็จมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้กระทำอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการวิจัย ตั้งแต่ก่อนการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะยึดหลักการตามแนวคิดของมิลเลส และฮิวบ์แมน (Miles and Huberman, 1984) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร บทสรุปที่ได้วิเคราะห์จากการบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด
2. การจัดระเบียบข้อมูล (Data display) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการลดทอนข้อมูลแล้วมาจัดเป็นหมวดหมู่ โดยจำแนกตามการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด
3. การหาข้อสรุปและการตีความ (Conclusion interpretation) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า โดยพิจารณาความสอดคล้อง และความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการจัดระเบียบข้อมูล แล้วมาหาข้อสรุป และตีความในรูปแบบการพรรณนาตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด 2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด 3) เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดมะริด และ 4) เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้เลือกในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ประชาชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 9 คน

ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทาง การท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ตอนที่ 2 สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ตอนที่ 3 สร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง
ชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ผู้วิจัยขอนำเสนอ รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

จากการสัมภาษณ์และสังเกตแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านด่านสิงขร ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บริเวณชายแดนไทย – เมียนมา มีรายละเอียด ดังนี้

บริบทพื้นที่ด่านสิงขร

ด่านสิงขร บริเวณพรมแดนไทย เมียนมาร์ ที่เป็นทั้งจุดผ่อนปรนทางการค้า และได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของ จ.ประจวบคีรีขันธ์ เชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยที่ ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ กับฝั่งเมียนมาร์ ที่หมู่บ้านมูตอง เมืองมะริด ด่านสิงขร เป็นจุดผ่อนปรนทางการค้าระหว่างชายแดนไทยและพม่า จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของคนไทยและคนพม่า สินค้าที่มีจำหน่ายได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ไม้แกะสลักซึ่งเป็นงานฝีมือ เหมาะสำหรับเป็นของใช้และตกแต่งบ้าน ต้นไม้ต่างๆ รวมถึงเครื่องประดับที่ทำจากหินและพลอยหลากชนิดนอกจากนั้น ในช่วงเช้าของวันเสาร์ จะมีการเปิดด่านให้มีการค้าขายระหว่างเพื่อนบ้านของเรา โดยจะมีสินค้าพื้นบ้านต่างๆ เข้ามาค้าขาย ให้เลือกซื้อ หรือเดินดูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ภาษา และการแต่งกาย ด่านสิงขร ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ จะมีการจัดงานขึ้นบริเวณด่านสิงขร มีการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะในช่วงสงกรานต์ จะมีการเปิดด่านให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าไปในส่วนของหมู่บ้านมูตอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เพื่อดูวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของหมู่บ้านชายแดน ขณะเดียวกันด่านสิงขรจะมีส่วนที่แคบที่สุดจะอยู่ที่ตำบลห้วยทราย ซึ่งวัดระยะได้ 10.96 กิโลเมตร วัดตามแนวจากสันปันน้ำของทิวเขาตะนาวศรีจนถึงฝั่งทะเล ตามแนวที่ตัดผ่านหลักกิโลเมตร 340.4 บนถนนเพชรเกษม ซึ่งบริเวณนั้นก็จะมีป้ายบอกเช่นกันว่าแคบที่สุดของประเทศ

1. วัดด่านสิงขร

วัดด่านสิงขร ตั้งอยู่ที่ ตำบลคลองวาฬ เป็นวัดเก่าแก่ ตั้งอยู่บ้านห้วยใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่บริเวณวัด 21 ไร่ 3 งาน 88 ตารางวา ก่อตั้งเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2530 เจ้าอาวาสคือ พระประเสริฐ สัจจวโร เป็นวัดประกอบพิธีทางศาสนา มีชาวพม่าลงมาทำกิจกรรมและการละเล่น ปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม มีการแข่งกีฬาฟุตบอลสานสัมพันธ์ของชาวไทยและชาวพม่า

อาณาเขตทิศเหนือจดถนนสาธารณะ ทิศใต้และทิศตะวันออกจดที่ดินเอกชน ทิศตะวันตกจดถนนสาธารณะ อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วยกุฏิสงฆ์ เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ จำนวน 2 หลัง ศาลาบำเพ็ญกุศล เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวน 1 หลัง

จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่วัดด่านสิงขร พบว่า วัดจะมีศาลาซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อกิ่งทอง ซึ่งจากคำบอกเล่าของนายบุญสม ผึ้งอกผุดและชาวบ้านเล่าว่าวัด ด่านสิงขรเป็นสถานที่ ชาวบ้านชาวไทยและชาวพม่า เข้ามาสักการบูชา และทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา ฯลฯ และจะมีชาวพม่าเข้ามาทำกิจกรรมเกี่ยวกับการสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวพม่า ในวันสงกรานต์ของทุกปี

แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากวัดด่านสิงขรเป็นวัดใหญ่วัดเดียวที่เก่าแก่ในบ้านด่านสิงขร ซึ่งช่วงเทศกาล จะมีการจัดงานประจำปี และมีการจัดกิจกรรมต่างๆขึ้น ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวและชาวบ้านเข้ามาทำบุญ กราบไหว้หลวงพ่อกิ่งทอง และสามารถจัดเป็นสถานที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งที่สามารถจัดจำหน่าย ชื่อของฝากตอมมีงานประจำปีได้ เช่น

- กิจกรรมสักการะหลวงพ่อกิ่งทอง
- กิจกรรมสรงน้ำหลวงพ่อกิ่งทองประจำปี
- กิจกรรมกีฬาสานสัมพันธ์ไทย-เมียนมา

ภาพที่ 4.1 แสดงวัดด่านสิงขร

ที่มา : วิภาณี ผึ้งอกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

2. เขาคันทอก (เมืองลับแล)

ตั้งอยู่บนถนนทางหลวงชนบท ปช. 1039 หมู่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่เขาคันทอกหรือเรียกอีกชื่อว่าเมืองลับแล มีลักษณะเป็นแนวหินที่มีขนาดใหญ่ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เป็นพื้นที่ที่รกร้าง ไม่มีผู้คนอยู่อาศัย และสามารถขึ้นไปบนหินเพื่อชมวิวทัศน์สามารถมองเห็นได้ไกลเห็นจนถึงแนวทะเล

จากคำบอกเล่าของนายบุญสม ผึ้งกุด และชาวบ้านเล่าว่าทุกวันพระช่วงเวลากลางคืน จะได้ยินเสียงวงปี่พาทย์บรรเลงเพลงมาจากด้านบนภูเขา ซึ่งไม่มีผู้คนอาศัย ทำให้ชาวบ้านต่างสงสัยในที่มาของเสียงวงปี่พาทย์ จนเป็นที่เล่าสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีการเล่าว่าในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทหารญี่ปุ่นได้ทำการขนทองคำ เเสบียงอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ โดยใช้รถยนต์ขับเข้าไปเก็บไว้ในบริเวณถ้ำจากนั้นคนที่อยู่นอกถ้ำได้ทำการระเบิดปิดปากถ้ำ ทำให้คนที่อยู่ในถ้ำเสียชีวิตพร้อมกับสิ่งของที่อยู่ในถ้ำ เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้าไปสำรวจก็จะเจ็บป่วยและเสียชีวิตลงซึ่งไม่ทราบสาเหตุของการเสียชีวิต จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะเข้าไปทำกิจกรรมในบริเวณดังกล่าว

ปัจจุบันนี้บริเวณถ้ำเขาคันทอกเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์เขาคันทอก โดยมีพระสงฆ์จำวัดเพียงรูปเดียวเท่านั้น และขณะนี้ยังทำเป็นสถานที่ไต่เชือกโรยตัว และเป็นจุดชมวิวของหมู่บ้านด่านสิงขร

แนวทางการพัฒนา จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่

1) เข้าค่ายพักแรม

- ฐานไต่เชือกโรยตัว
- ลอดซุ้มอุโมงค์หิน
- เดินแผนที่ยากลางวัน/กลางคืน

2) ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น กิจกรรมการเดินป่า

ภาพที่ 4.2 แสดงเขาคันทอก

ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

3. ตลาดไทยด่านสิงขร

ตลาดด่านสิงขร ตั้งอยู่ที่ ม. 6 ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบฯ ตลาดชายแดนด่านสิงขร บริเวณพรมแดนไทย-เมียนมา ที่เป็นทั้งจุดผ่อนปรนทางการค้า และได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของ จ.ประจวบคีรีขันธ์ เชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยที่ ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ กับฝั่งเมียนมา ที่หมู่บ้านมูตอง เมืองมะริดตลาดชายแดนสิงขร เปิดทำการทุกวันและจะมีบรรยากาศคึกคักมากเป็นพิเศษในวันเสาร์ เพราะมีการผ่อนผันให้ชาวเมียนมานำสินค้าเกษตรต่างๆ ประเภทผักผลไม้ ดอกไม้สดๆ ข้ามฝั่งเข้ามาวางขายได้ สำหรับภายในพื้นที่ตลาด มีการแบ่งเป็นโซนต่างๆ อย่างเป็นหมวดหมู่ เช่น โซนเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้ มีทั้งโต๊ะไม้ เก้าอี้ไม้ขนาดเล็ก ไม้แกะสลักแฮนด์เมด ให้เลือกซื้อหลากหลายรูปแบบ ที่สำคัญคือ แต่ละร้านก็มีบริการส่งให้ถึงบ้านอีกด้วย ส่วนโซนสินค้าอื่นๆ ก็ได้แก่ เครื่องครัว เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เสื้อผ้า เครื่องประดับที่ทำจากหินสีและพลอย เมียนมาร์คุณภาพดี เหล่านี้ เป็นต้น

โซนสินค้าที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ ทั้งฝั่งไทยและฝั่งเมียนมาก็คือ โซนอาหารให้เลือกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นผักสด ผลไม้สด อาหารสด อาหารสำเร็จรูป ขนม ของฝาก เครื่องเทศ เครื่องปรุงต่างๆ รวมถึงร้านอาหารที่จะสามารถพบเห็น ผู้คนนั่งกินขนมจีนหรือข้าวแกงกันอย่างหนาตา ก่อนจะเดินไปเที่ยวชมและซื้อสินค้าในตลาด อีกโซนหนึ่งที่ได้รับความสนใจไม่แพ้กันก็คือ โซนขายต้นไม้ ดอกไม้ ไม้ดอกไม้ประดับต่างๆ ที่มีผู้คนเข้ามาเดินเลือกซื้ออยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังมีกล้วยไม้ป่าหายากหลายสายพันธุ์ที่ชาวบ้านจากฝั่งเมียนมานำมาวางขาย เช่น รองเท้านารี หวายสี แวนด้า ที่มีราคาสูงพอสมควร

สิ่งที่ควรทราบอีกอย่างหนึ่งก็คือ บางช่วงเวลาในแต่ละปี จะมีการเปิดด่านให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าไปเที่ยวชมวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ของชาวบ้านหมู่บ้านมูตอง หมู่บ้านชายแดนเล็กๆ ของชาวเมียนมาร์ โดยมีรถสองแถวให้บริการพานักท่องเที่ยวเข้าไป ซึ่งทุกคนสามารถไปเข้าเย็นกลับได้ ซึ่งถือได้ว่าด่านสิงขร เป็นจุดผ่อนปรนการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างชายแดน 2 ประเทศที่มีการบริหารจัดการและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นอีกทางเลือกของนักท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ชายแดนทั้งสองประเทศด้วย

แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ตลาดสองแผ่นดิน จากการที่ได้ลงพื้นที่สำรวจ สามารถพัฒนาได้ดังนี้ โดยจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีการศึกษา อบรมและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละประเทศ

4. ศาลเจ้าพ่อหินกอง

ความเป็นมาของศาลเจ้าพ่อหินกอง ศาลเจ้าพ่อหินกองเป็นศาลไทยและพม่าตั้งหันหลังชนกัน เลยจุดตรวจ ตชด.ไทยไปประมาณ 200 เมตร เข้าสู่พื้นที่ซึ่งทั้งฝ่ายไทยกับพม่าตกลงให้เป็นเขต “No man's land” มีศาลเจ้าที่ไทยและเมียนมา 2 หลัง ตั้งหันหลังชนกันอยู่ มีเรื่องราวบอกเล่าจากผู้สร้างศาลที่ยังมีชีวิต อดีตผู้ใหญ่บ้านสิงขร ช่วงปี 2539 – 2556 คุณฉะอ้อนวิไลรัตน์ เล่าว่าศาลนี้ชื่อ “ศาลเจ้าพ่อหินกอง” อดีตนันตั้งอยู่เลยจากด่านนี้ขึ้นไปทางฝั่งเมียนมานับสิบ ๆ กิโลเมตร เดิมมีลักษณะเป็นเพียงกองหินศักดิ์สิทธิ์ซึ่งชาวกะเหรี่ยงให้ความเคารพสักการะ และยังเป็น

จุดที่ตำรวจตระเวนชายแดนไทยต้องลาดตระเวนไปให้ถึงที่นั่น สมัยที่ทหารเมียนมายังไม่เข้ายึดครองพื้นที่แถบนี้ กระทั่งเมื่อซัก 50 ปีที่แล้ว "หมวดวิสูตร" หัวหน้า ตชด. สมัยนั้นเห็นว่าการลาดตระเวนไปถึงศาลเจ้าพ่อหินกอง (เก่า) ช่างแสนลำบากยากเย็น จึงนำหินจากที่นั่นมาหนึ่งก้อนแล้วสร้างขึ้นเป็นศาลเจ้าพ่อหินกองแห่งใหม่ขึ้นในที่ปัจจุบัน

ภาพที่ 4.3 แสดงศาลเจ้าพ่อหินกอง
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

เมื่อผู้ใหญ่ฉะอ้อนเข้าดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปี 2539 เห็นว่าศาลผู้พึ่งเต็มทีจึงคิดจะสร้างศาลหลังใหม่ แต่ทางฝ่ายทหารเมียนมาไม่ยินยอมให้มีการก่อสร้างใด ๆ ในพื้นที่ No man's land ซึ่งผู้ใหญ่ฉะอ้อน ก็ไม่ได้สร้างศาลลงในพื้นที่ แต่ซื้อศาลทรงไทยมาจาก จ.เพชรบุรี แล้วนำมาตั้งไว้แทนศาลหลังเก่าจน ทหารเมียนมาเห็นเช่นนั้น ก็มาคุยกับผู้ใหญ่ว่าจะขอตั้งศาลแบบเมียนมาขึ้นบ้าง หลายคนเชื่อว่าเพราะเป็นเขต No man's land จึงไม่ควรมีสัญลักษณ์ของไทยเพียงฝ่ายเดียว ผู้ใหญ่ฉะอ้อนเกี่ยวกับการตั้งศาลก่อนหน้านั้นเป็นเรื่องของศรัทธาชาวบ้านจึงไม่เหมาะที่ทหารฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเข้ามา

เกี่ยวข้อง สู้ท้าทายทหารเมียนมาทำได้เพียงการสนับสนุนเงินและไม่ให้แก่ชาวบ้านคนไทยช่วยกันสร้างศาลเมียนมาขึ้น เมื่อศาลแบบไทยตั้งไปก่อนหน้าแล้วโดยหันหน้ามาทางประเทศไทย เมื่อศาลเมียนมาสร้างขึ้นภายหลังจึงต้องหันหน้าไปทางเมียนมา ผลคือศาลทั้งสองหลังหันหลังชนกันอย่างที่เห็นกัน ในปัจจุบัน ศาลทั้งสองจะมีความศักดิ์สิทธิ์อย่างไร ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของผู้คนที่ศรัทธา มองในงานศิลปะ ทั้งสองศาลนี้มีข้อแตกต่างกันอย่างชัดเจน ศาลไทย หลังคาทรงแหลมแบบบ้านไทย ส่วนของพม่า หลังคาเป็นชั้นๆ ลดระดับ พื้นที่ในบริเวณศาลดูเก่าเสื่อมโทรมบ้าง ในขณะที่ทั้งสองประเทศกำลังพัฒนาไปข้างหน้า แต่ทว่าพื้นที่ตรงนี้ และยาวขึ้นไปอีกจนถึงด้านมูตอง ยังบอกไม่ได้ว่า ใครควรเป็นเจ้าของ จึงเป็นพื้นที่ ๆ กฎหมายของทั้งสองประเทศยังเอื้อไม่ถึงตามหลักดินแดนแต่หากทำผิดกฎหมายสากลก็ไม่รอด

แนวทางการพัฒนา จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่กิจกรรมสักการะหลวงพ่อกษัตริย์ และกิจกรรมสงฆ์หลวงพ่อกษัตริย์ประจำปี

ภาพที่ 4.4 แสดงหอนาฬิกาไม้ทานาคาประจำหมู่บ้านมูตอง
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

1. รายละเอียดเบื้องต้น

1.1 จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเมียนมาที่มีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าชม

1.1.1 มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย ในสมัยอยุธยา กับสภาพเมียนมา

1.1.2 สถาปัตยกรรมในแหล่งท่องเที่ยว อาทิเช่น วัด เจดีย์ สิ่งปลูกสร้าง มีความผสมผสานทั้งในรูปแบบของไทย เมียนมา อินเดีย เปอร์เซีย

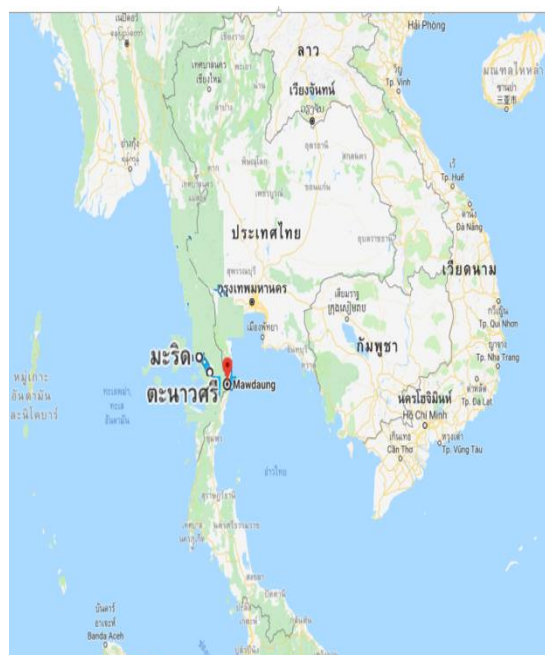
1.1.3 เมืองมะริดเป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นเมืองท่าที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยอยุธยา

1.1.4 ศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชาวเมียนมาที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม

1.1.5 วิถีชีวิตของชาวเมียนมาที่ถ่ายทอดออกมาจากการดำเนินชีวิต บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตะนาวศรี ตลอดสองฝั่งแม่น้ำ จากเมืองตะนาวศรี สู่เมืองมะริด สะท้อนให้เห็นความเป็นเมียนมาอย่างแท้จริง

1.1.6 ประวัติศาสตร์ของไทยที่ถูกจารึกไว้ในดินแดนเมียนมา ทั้งในเมืองตะนาวศรี และเมืองมะริด

1.2 วิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว จากการสังเกต สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชายแดน จากด้านตรวจคนเข้าเมือง ด้านสิ่งขจร ประจวบคีรีขันธ์ ข้ามชายแดนไทยไปถึงจังหวัดมะริด สาธารณรัฐเมียนมา พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา จากด้านตรวจคนเข้าเมืองเนสิงขร ถึงเมืองมะริด มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางท่องเที่ยว ประจวบคีรีขันธ์ – หมู่บ้านมุดอง – ตะนาวศรี – มะริด ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 แสดงแผนที่ท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา (ประจวบคีรีขันธ์ – หมู่บ้านมุดอง – ตะนาวศรี – มะริด)

จากภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและจากการลงพื้นที่สำรวจและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า

1. หมู่บ้านมุดอง เป็นหมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดน เป็นหมู่บ้านเล็กๆ บริเวณชายแดน ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน นับตามสะพานที่เคยสร้างไว้ในอดีต ประกอบด้วย หมู่บ้านสะพาน 1

เป็นเขตพื้นที่ชุมชน มีคนอาศัยอยู่หนาแน่น หมู่บ้านสะพาน 3 เป็นที่อยู่ของชุมชนกะเหรี่ยง ในเมียนมา มีประวัติการสู้รบกับรัฐบาลเมียนมาในอดีต หมู่บ้านสะพาน 4 พื้นที่ส่วนมาก เป็นของบริษัท พีพีที ซึ่งเป็นโรงงานปาล์มน้ำมันและที่พักคนงานของบริษัทพีพีที และหมู่บ้านสะพาน 2 หมู่บ้านสะพาน 5 หมู่บ้านสะพาน 6 หมู่บ้านสะพาน 7 หมู่บ้านสะพาน 8 หมู่บ้านสะพาน 9 มีน้ำตกมีคนอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีหมู่บ้านและประชากรอาศัยอยู่ เป็นสวนปาล์มของนายทุน มีแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เข้าชม ประกอบด้วย

1.1 หอนาฬิกาประจำหมู่บ้าน สร้างจากไม้ทานาคาขนาดใหญ่ เป็นไม้ท้องถิ่นของเมียนมาทั้งต้น นำมาสร้างเป็นฐานนาฬิกาด้วยรูปทรงที่สวยงาม หอนาฬิกาแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์ ประจำหมู่บ้านมูตอง

ภาพที่ 4.6 แสดงหอนาฬิกาไม้ทานาคาประจำหมู่บ้านมูตอง
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

1.2 วัดเจดีย์ทอง เป็นวัดเก่าแก่ ได้รับการบูรณะ และสร้างเจดีย์ทองไว้ให้ชุมชนสักการบูชา กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมคือสักการะเจดีย์ และโยนเหรียญลงในบาตรครุฑ อธิฐานจิต หากเหรียญตกลงในบาตรจะสมปรารถนาตามที่อธิษฐานไว้

ภาพที่ 4.7 แสดงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยววัดเจดีย์ทอง
ที่มา : วิภาวณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

1.3 วิธีชีวิตชุมชน เมียนมาบริเวณตะเข็บชายแดน อาทิ ตลาดพื้นเมือง มีสินค้า
พื้นเมือง อาหารพื้นเมือง สินค้าของที่ระลึก และเฟอร์นิเจอร์จำหน่าย

ภาพที่ 4.8 แสดงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยววัดเจดีย์ทอง
ที่มา : วิภาวณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

1.4 ศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชุมชนชาวมูตอง ที่สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนา
ที่นับถือ ในงานประจำปี งานประเพณียกช่อฟ้า ประเพณีสงกรานต์

ภาพที่ 4.9 แสดงศิลปะการแสดงพื้นเมือง

ที่มา : วิภาวณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

1.5 ย้อนรอยโบสถ์คริสต์เก่าแก่ ในชุมชนสะพาน 3 ของกลุ่มชาติพันธุ์ มีชุมชนกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ อาศัยอยู่หมู่บ้านมุดอง มีโบสถ์ไม้เก่าแก่ ที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่น่าสนใจ

1.6 เมืองแร่ดีบุก ที่เกิดจากการสัมปทานเหมืองแร่ของบริษัทอิตาเลียนไทย ซึ่งในปัจจุบันหมดเขตสัมปทาน กลายเป็นเหมืองร้าง มีน้ำขังอยู่ ด้วยความที่บริเวณนี้ยังคงหลงเหลือแร่อยู่บ้าง จึงทำให้น้ำกลายเป็นสีมรกต

ภาพที่ 4.10 แสดงเหมืองแร่ที่เลิกสัมปทานแล้ว

ที่มา : วิภาวณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

2. หมู่บ้านสิงขร และชุมชนไทยพลัดถิ่น

ในสมัยอยุธยาหมู่บ้านสิงขร เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยสยามที่ถูกกวาดต้อนและอพยพมาอยู่ตั้งแต่หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ประชากรในหมู่บ้านแห่งนี้ยังคงตั้งหลักปักฐานอยู่ที่นี่ จากการสัมภาษณ์คุณ โกวิทย์ โอภาษณ์สมบุรณ์ กล่าวว่าในอดีตมีประชากรมากถึง 600 หลังคาเรือน แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 300 หลังคาเรือน ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารร่วมกับภาษาเมียนมา มีประเพณีวัฒนธรรมที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่

ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง นอกจากนี้ยังมีศิลปะ การละเล่น และการแสดงมีลักษณะ คล้ายศิลปะการละเล่นในภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ หนึ่งตะลุง มโนราห์ ซึ่งการแสดงหนึ่งตะลุง แสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของชาวบ้านสิงขร โดยเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับคนไทยพลัดถิ่นที่ไม่มีสิทธิ์ ใดๆ ในการเป็นพลเมืองเมียนมา จัดการแสดงในงานมหรสพ งานรื่นเริง

ชุมชนสิงขร มีวัดสิงขร เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ วัดแห่งนี้เป็นที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ สามารถรองรับได้ประมาณ 30 คน และหากนักท่องเที่ยวติดต่อมาขอพักที่วัดจะมีหนึ่งตะลุง และ มโนราห์ จัดแสดงให้หากนักท่องเที่ยวต้องการ ถัดจากหมู่บ้านสิงขร มีชุมชนมอญอาศัยอยู่ มีวัดมอญ เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีชุมชนไทยพลัดถิ่นอีก หลายชุมชน ได้แก่ สถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเรือนของคนไทยพลัดถิ่นจะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยกพื้นสูงและใต้ถุนบ้านมีแคร่สำหรับนั่งเล่น ชุมชนไทยพลัดถิ่น เป็นชุมชนมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว จากวัฒนธรรมแบบไทย ๆ บนดินแดนเมียนมา เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงศึกษาวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเพื่อย้อนรอยอดีต ตามประวัติศาสตร์ของไทยในสมัยอยุธยา

ภาพที่ 4.11 แสดงเยาวชนในหมู่บ้านสิงขรที่เรียนภาษาไทย และสื่อสารภาษาไทย
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

3. เมืองตะนาวศรี

ตามหลักศิลาจารึกบันทึกรู้ว่าเมืองตะนาวศรีเคยเป็นดินแดนของอาณาจักรไทยทาง ฝั่งตะวันตกในอดีต จากการสัมภาษณ์ คุณสมเดียรติ เอ่ำจิมะ พบว่า เดิมเมืองตะนาวศรีเป็นเมือง ค้าขายทางน้ำในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในอดีตเป็นเมืองพระยามหานครที่ต้องเข้ามาถือน้ำพิพัฒน์สัตยา คณะผู้วิจัยพบหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยมีร่องรอยกำแพงเมืองเก่าและสถาปัตยกรรม การสร้างบ้านเรือนแบบไทย เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองที่ระบุถึงการดำรงอยู่ของชาวไทยในอดีตและ คณะราชทูต จากเปอร์เซีย จากการสำรวจและสัมภาษณ์ พบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชายแดนไทยเมียนมา ในตะนาวศรีและมะริด ดังนี้

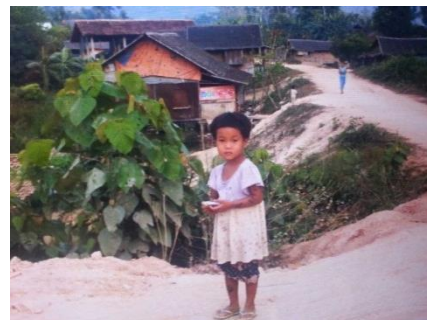
บ้านพักของคณะราชทูต บ้านพักเก่าแก่เดิม เป็นที่พักของคณะราชทูตที่เคย เดินทางมายังสยามประเทศ ในสมัยอยุธยา

ภาพที่ 4.12 บ้านพักของคณะราชทูต
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

จุดชมวิวกุฏิทัศน์วัฒนธรรมบนยอดเขา เลตาเซา

บนยอดเขามีเจดีย์ เลตาเซา เป็นเจดีย์คู่บ้านคู่มืองตะนาวศรี จุดๆ นี้ สามารถเห็นทัศนียภาพของแม่น้ำตะนาวศรีน้อย และแม่น้ำตะนาวศรีใหญ่ ที่ไหลมาบรรจบกัน แม่น้ำทั้งสองสายนี้เป็นแม่น้ำสายหลักหล่อเลี้ยงประชากรในเมืองตะนาวศรี วิถีชีวิตประชากรส่วนใหญ่ผูกพันกับแม่น้ำตะนาวศรี ทั้งการใช้น้ำในการอุปโภค การสัญจรทางน้ำ ซึ่งมีความลงตัวระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สะท้อนความงดงามทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเมืองตะนาวศรีได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.13 แสดงภูมิทัศน์วัฒนธรรมริมสองฝั่งแม่น้ำตะนาวศรี
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

จุดชมวิวนสะพานข้ามแม่น้ำตะนาวศรี

สะพานข้ามแม่น้ำตะนาวศรี หรือ สะพานจายกู เป็นสะพานที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของเมียนมา รองจากสะพานข้ามแม่น้ำสาละวิน สะพานแห่งนี้คืเป็นสะพานที่ทอดตัวยาว ใช้สำหรับสัญจรของรถยนต์และรถโดยสาร สะพานมีขนาดกว้างเท่ารถโดยสารผ่านได้แต่สวนกันบนสะพานไม่ได้ ต้องรอให้อีกคันข้ามสะพานข้ามฟากได้ก่อน เป็นเสน่ห์ของวัฒนธรรมการขนส่งอีกอย่างหนึ่ง ของตะนาวศรี

สะพานแห่งนี้มีทางเดินเท้าให้เดินชมบรรยากาศในยามเช้า และในยามเย็นสามารถชมพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง อีกทั้งช่วงเดือน มิถุนายน – เดือนสิงหาคม บริเวณคอสะพาน มีร้านทุเรียนพื้นบ้านหลายร้าน ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชิม

ภาพที่ 4.14 แสดงสะพานข้ามแม่น้ำตะนาวศรี
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

ศาลหลักเมืองตะนาวศรี

เป็นศาลหลักเมืองที่สร้างขึ้นเพื่อคุ้มครองและปกป้องเมืองตะนาวศรีจากอุทกภัย จากการสัมภาษณ์ประธานวัฒนธรรม เมืองตะนาวศรี Than soe win กล่าวว่า ในอดีตพระมหากษัตริย์ มีความต้องการสร้างเมืองตะนาวศรี แต่ได้เกิดอุทกภัย หลายครั้งไม่สามารถสร้างได้สำเร็จ จึงให้ไพร่หลวงทำนายดวงเมือง และหาวิธีป้องกันน้ำท่วม ไพร่หลวงทำนายว่าต้องหาผู้หญิงชื่อ อ่าว และเกิดวันอาทิตย์เท่านั้น นำมาฝังทั้งเป็นใต้เสาหลักเมืองเพื่อปกป้องคุ้มครองเมืองจากอุทกภัย เพราะ “อ่าว” แปลว่าชายชนะ ดังนั้น กษัตริย์จึงให้ทหารไปสืบหาหญิงสาวคนดังกล่าว และฝังทั้งเป็นภายใต้เสาหลักเมือง จากการสำรวจศาลหลักเมืองมีประวัติที่เล่าขานสืบต่อกันมา และเป็นที่เคารพสักการะของคนท้องถิ่น อีกทั้งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางที่ให้ความสนใจและต้องการเดินทางมาเพื่อพิสูจน์ถึงเรื่องเล่าหรือตำนานของ ชินมะ อ่าวตา ว่ามีจริงหรือไม่

ภาพที่ 4.15 แสดงศาลหลักเมืองตะนาวศรี
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

วัดตะนาวศรีใหญ่

วัดตะนาวศรีใหญ่เป็นวัดไทยโบราณ ที่กษัตริย์ไทยในสมัยสุโขทัยรับสั่งให้สร้างในเมืองขึ้น เป็นวัดหนึ่งในสิบสามวัดไทยที่สร้างในเมียนมา และแต่งตั้งให้วัดตะนาวศรีเป็นวัดชั้นเอก ของเมืองขึ้นในสยามประเทศ จุดเด่นของวัดคือพระพุทธรูปในพระอุโบสถที่ได้รับอิทธิพลมาจากสุโขทัย ห่มจีวรแบบอยุธยา ซึ่งเป็นศิลปะแบบตะนาวศรี มีอายุประมาณ 400 ปี อีกทั้งมีศาลาการเปรียญ ที่สร้างจากไม้ทั้งหลัง ประติมากรรมการสร้างแบบโบราณไม้ใช้ตะปู เป็นตัวยึดใช้ไม้ขัดกันแทนตะปู ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมแบบไทยที่หาได้ยากในเมียนมา

ภาพที่ 4.16 แสดงพระพุทธรูปในพระอุโบสถวัดตะนาวศรีใหญ่
ที่มา : วิภาวนี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

ภาพที่ 4.17 แสดงศาลาการเปรียญในวัดตะนาวศรีใหญ่
ที่มา : วิภาวนี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

เมืองมะริด

มะริดเป็นเมืองท่าที่สำคัญของไทยในอดีต มีหลักฐานทางโบราณคดีและบันทึกของชาวตะวันตกที่บ่งบอกถึงเมืองมะริดเป็นเส้นทางสายไหม เส้นทางการค้า การเดินเรือที่สำคัญระหว่างกรุงศรีอยุธยา กับนานาชาติ อาทิ ประเทศอินเดีย จีน และเปอร์เซีย เป็นระยะเวลายาวนานจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ หลักฐานชิ้นสำคัญหลายชิ้นถูกถ่ายทอดสู่งานศิลปะ และสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง ตำนาน เรื่องเล่า รวมถึงจิตรกรรมในโบสถ์ หรือวิหาร ที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้เมืองมะริดเป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าค้นหาอีกแห่งหนึ่ง จากการนำทางของผู้นำทางท้องถิ่น นำคณะผู้วิจัยศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมียนมา ที่มีศักยภาพในด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

เจดีย์เตนดอจี (Thein Daw Gyi)

เตนดอจีเป็นเจดีย์สี่ทองคำบ้านคูเมืองมะริด ตั้งอยู่ริมชายฝั่งทะเลอันดามัน ที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพของเมืองมะริดได้ 360 องศา ภายในเจดีย์ประดิษฐานพระพุทธรูปปางเลไลย์ ยอดเจดีย์ประดับด้วยอัญมณี และทองคำ มีอายุประมาณ 200 ปี เป็นสถานที่ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวมะริด ด้านข้างเจดีย์มีสถานที่จัดเตรียมไว้ให้สวดมนต์ อีกด้วย

ภาพที่ 4.18 แสดงเจดีย์เตนดอจี (Thein Daw Gyi)

ที่มา : วิภาวณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

วัดต่อเจ้า

วัดต่อเจ้าเป็นโบราณของสยามประเทศ สร้างขึ้นในปีพุทธศักราช 2209 รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีเจ้าอาวาสมาแล้วทั้งสิ้น สิบสี่รูป ด้านหน้าอุโบสถประดิษฐานพระที่ปางกรและมีศิลาจารึกซึ่งสันนิษฐานว่า สลักเป็นภาษาล้านนาโบราณหรือภาษาพม่าโบราณ ภายในอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปแบบผสมผสานระหว่างศิลปะแบบไทยและแบบตะนาวศรี พระกรรมยาวถึงป่าแบบอยุธยา พระพักตร์แบบนครศรีธรรมราชและจิวรจีบปลาย กระจายออกแบบพม่า โดยสร้างจากไม้ไผ่ โดยการนำไม้ไผ่ไปสานและหุ้มด้วยทองคำ ด้านหลังพระประธานประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์และพระศรี

อริยะเมตไตรย รอบๆ มีพระพุทธรูปที่มีใบหน้าแตกต่างกัน 21 องค์ หมายถึง พระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ไปแล้ว แต่ศาสนายังคงอยู่ ภายนอกโบสถ์มีพระพุทธรูปตั้งเรียงรายรอบสี่ทิศ จำนวน 108 องค์ แทนลูกประคำ 108 เม็ด บางองค์ถูกทำลายเพราะบุคคลที่ไม่ชื่นชอบพระพุทธศาสนา จึงทำให้พระพุทธรูปแบบดั้งเดิมและสภาพสมบูรณ์เหลือเพียงองค์เดียว ที่เหลือได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ ภายใต้ฐานพระพุทธรูปองค์หนึ่งมีอุโมงค์ที่สามารถทะลุไปยังวัดพระพุทธไสยาสน์ อตุลละ เขตทลเยื่อง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นที่อยู่ของพญานาค แต่ในทางทหารใช้อุโมงค์นี้เป็นทางโจมตีข้าศึกจากทางด้านหลัง และในปัจจุบันเจ้าอาวาสได้ทำการปิดอุโมงค์นี้ ปัจจุบันวัดต่อเจ้าเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ภาพที่ 4.19 แสดงพระพุทธรูปแต่ละปางในวัดต่อเจ้า
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

องค์พระนอนอตุลละเขตทลเยื่อง พระนอนชื่อว่า ช่วยตาเลี้ยว พยาจี

ประดิษฐานบนเกาะ เกาะปะเทาะปะเทต พระนอนแห่งนี้มีความยาว 66 เมตร สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2498 ภายในองค์พระพุทธรูปมีห้องต่างๆ ที่ประกอบด้วยจิตรกรรมฝาผนังแสดง เรื่องราวพุทธชาดก และพุทธประวัติ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมถึงคติเตือนใจให้กระทำดีละเว้นความชั่ว บริเวณรอบๆ เกาะใกล้กับพระนอน มีสถาปัตยกรรม ที่สอดคล้องกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รวมถึงพระอิริยาบถต่างๆ ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในยามค่ำคืนจะมีแสงไฟประดับรอบพระพุทธรูป ทำให้องค์พระนอนอตุลละเขตทลเยื่อง มีความงดงามและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจในเมืองมะริด

ภาพที่ แสดงองค์พระนอนอุทิศทะเลเยื้อง

ภาพที่ 4.20 แสดงองค์พระนอนอุทิศทะเลเยื้อง
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

วิถีชาวเล

มะริดเป็นเมืองที่มีอาณาเขตติดฝั่งทะเลอันดามัน มีหมู่เกาะมากกว่า 800 เกาะ ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรสัตว์น้ำทางทะเลอยู่มาก จึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ ของชาวมะริดขึ้นอยู่กับ การทำประมง สิ่งดึงดูดใจที่นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมได้คือการนั่งเรือชม วิถีชาวเลหมู่บ้านบนเกาะปะทะปะเทศ ที่ออกเรือจับสัตว์น้ำแล้วนำมาขายให้แพปลาและแพปลา บริเวณหมู่เกาะใกล้ๆ ชายฝั่ง อีกทั้งวิถีชีวิตชาวเลผ่านอุตสาหกรรม ประมง อาทิ ฟาร์มปูนิ่ม ฟาร์มกุ้งมังกร

ภาพที่ 4.21 แสดงกิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวเล
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

ภาพที่ 4.22 แสดงวิถีชีวิตชาวเลผ่านอุตสาหกรรมประมง
ที่มา : วิภาณี ผ่องบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

ความผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนเมือง

จากเดิมที่เมืองมะริดเป็นเมืองท่าที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีฐานะเป็นเมืองท่าฝั่งอันดามันที่มีความสำคัญของอยุธยา ทั้งเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับ นานาชาติในอดีต อีกทั้งชาติตะวันตกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าไปยังอยุธยา ทำให้มะริดกลายเป็นเมืองที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ในย่านชุมชนเมืองมีทั้งอินเดีย เมียนมา มอญ ก่อให้เกิดความลงตัวในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ที่ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราวให้บุคคลภายนอกได้สัมผัส ทั้งด้าน จิตรกรรม อาหาร การแต่งกาย ที่มีการผสมผสานระหว่าง อินเดีย เมียนมา มอญ และ เปอร์เซีย อาทิ จิตรกรรมบนผนังโบสถ์ อาหารอินเดีย อาหารมอญ ที่มีเสน่ห์ชวนให้น่าค้นหา

ภาพที่ 4.23 แสดงวัฒนธรรมอาหารอินเดียในเมียนมา
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

ภาพที่ 4.24 แสดงจิตรกรรมในโบสถ์ที่มีความผสมผสานระหว่างความเชื่อเปอร์เซีย อยุธยา เมียนมา และมอญ
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

จากการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า แหล่งท่องเที่ยว ที่กล่าวมาข้างต้น มีศักยภาพและความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทั้งทางด้านความงาม ประวัติความเป็นมา ที่น่าสนใจ วัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ในพื้นที่ที่ทำวิจัยโดยสรุปการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ดังนี้

1. มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย ในสมัยอยุธยา กับ สหภาพเมียนมา
2. สถาปัตยกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัด เจดีย์ สิ่งปลูกสร้าง มีความผสมผสาน ทั้งในรูปแบบของไทย เมียนมา อินเดีย เปอร์เซีย
3. เป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นเมืองท่าที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยอยุธยา
4. ศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชาวไทย - เมียนมาที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม
5. วิถีชีวิตของชาวไทย - เมียนมา ที่ถ่ายทอดออกมาจากการดำเนินชีวิต บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตะนาวศรีตลอดสองฝั่งแม่น้ำ จากเมืองตะนาวศรี สู่เมืองมะริด สะท้อนให้เห็นความเป็นเมียนมาอย่างแท้จริง
6. ประวัติศาสตร์ของไทย ที่ถูกจารึกไว้ในดินแดนเมียนมา ทั้งในเมืองไทยด้านสิงขร และตะนาวศรีและเมืองมะริด สหภาพเมียนมา

ตอนที่ 2 สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

จากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มีศักยภาพและความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สามารถนำมาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย - เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด ดังแผนภาพที่ 4.25 ดังนี้

ภาพที่ 4.26 เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด (ตะนาวศรี)
ที่มา : วิภาณี เผือกบัวขาว และณัฐกานต์ ผาจันทร์ (2560)

มีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีเครือข่าย 3 เครือข่าย ดังนี้

1. เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่
2. เครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการ
3. เครือข่ายความร่วมมือแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่

1. เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเจ้าของพื้นที่ที่ดูแลผ่านประธานชุมชน และมีการประสานงานและกระจายข่าวสาร และชุมชนความร่วมมือเป็นอย่างดี ขณะเดียวกันการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องอาศัยจิตสำนึกของชุมชนในท้องถิ่นในการร่วมพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน พร้อมทั้งสร้างความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2. เครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการ จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเจ้าของพื้นที่ที่ดูแล และได้รับการดูแลจากหน่วยงานของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น โยธาจังหวัด ดูแลเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ส่วนด้านสินค้าอุปโภคและบริโภค จะได้รับการดูแลจากสาธารณสุขจังหวัด ส่วนสินค้าและบริการจะได้รับการดูแลจากพาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด และพัฒนาชุมชน ความปลอดภัยจะได้รับการดูแลจากตำรวจภูธร ขณะเดียวกันด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์จะได้รับการดูแลจากการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยังพบว่าภาคเอกชนยังเข้ามาทำความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานของธุรกิจโรงแรมและที่พัก

3. เครือข่ายความร่วมมือแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งภาครัฐต้องดำเนินการในการรักษาและควบคุมดูแลให้สมาชิกและเครือข่ายชุมชนต่างๆ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบโดยเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันในแต่ละเครือข่ายต้องคิดที่จะจัดกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยรวม และนำเสนอความคิดเห็นนั้นสู่เครือข่ายอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth

Interview) ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ประชาชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 9 คน

ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ตอนที่ 2 เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ตอนที่ 3 เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ผู้วิจัยขอสรุปรายละเอียด ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

ผลการประมวลองค์ความรู้ การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด ได้แก่

บริบทพื้นที่ด้านสิงขร

ด้านสิงขร บริเวณพรมแดนไทย เมียนมาร์ ที่เป็นทั้งจุดผ่อนปรนทางการค้า และได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของ จ.ประจวบคีรีขันธ์ เชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยที่ ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ กับฝั่งเมียนมาร์ ที่หมู่บ้านมูตอง เมืองมะริด มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย ซึ่งศึกษาในหมู่บ้านสิงขรซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้า ระหว่างชายแดนไทยและพม่า จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของคนไทยและคนพม่า รวมถึงเครื่องประดับที่ทำจากหินและพลอยหลากชนิด นอกจากนั้น ในช่วงเช้าของวันเสาร์ จะมีการเปิดด่านให้มีการค้าขายระหว่างเพื่อนบ้านของเรา โดยจะมีสินค้าพื้นบ้านต่างๆ เข้ามาค้าขาย ให้เลือกซื้อ หรือเดินดูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ภาษา และการแต่งกาย ด้านสิงขร ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ จะมีการจัดงานขึ้นบริเวณด้านสิงขร มีการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะในช่วงสงกรานต์ จะมีการเปิดด่านให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปในส่วนหมู่บ้านมูตอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เพื่อดูวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของหมู่บ้านชายแดน ขณะเดียวกันด้านสิงขรจะมีส่วนที่แคบที่สุดจะอยู่ที่ตำบลห้วยทรายซึ่งวัดระยะได้ 10.96 กิโลเมตร วัดตามแนวจากสันปันน้ำของทิวเขาตะนาวศรีจนถึงฝั่งทะเล ตามแนวที่ตัดผ่านหลักกิโลเมตร 340.4 บนถนนเพชรเกษม ซึ่งบริเวณนั้นก็จะมีป้ายบอกเช่นกันว่าแคบที่สุดของประเทศ ได้แก่ 1) วัดด้านสิงขร ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองวาฬ เป็นวัดเก่าแก่ ตั้งอยู่บ้านห้วยใหญ่ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการลงพื้นที่สำรวจ พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่

1. วัดด้านสิงขร พบว่า วัดจะมีศาลาซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อกิ่งทอง ซึ่งจากคำบอกเล่าของนายบุญสม เพ็ญผุด และชาวบ้านเล่าว่าวัดด้านสิงขรเป็นสถานที่ชาวบ้านชาวไทยและชาวพม่า

เข้ามาสักการบูชา และทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา ฯลฯ และจะมีชาวพม่าเข้ามาทำกิจกรรมเกี่ยวกับการสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวพม่า ในวันสงกรานต์ของทุกปี

2. เขาคันทรง (เมืองลับแล) ตั้งอยู่บนถนนทางหลวงชนบท ปช. 1039 หมู่ 6 ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่เขาคันทรง หรือเรียกอีกชื่อว่าเมืองลับแล มีลักษณะเป็นแนวหินที่มีขนาดใหญ่ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เป็นพื้นที่รกร้าง ไม่มีผู้คนอยู่อาศัย และสามารถขึ้นไปบนหินเพื่อชมวิทิวทัศน์สามารถมองได้ไกลเห็นจนถึงแนวทะเล นอกจากนี้ยังมีการเล่าว่าในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทหารญี่ปุ่นได้ทำการขนทองคำ เสิร์งอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ โดยใช้รถยนต์ขับเข้าไปเก็บไว้ในบริเวณถ้ำจากนั้นคนที่อยู่นอกถ้ำได้ทำการระเบิดปิดปากถ้ำ ทำให้คนที่อยู่ในถ้ำเสียชีวิตพร้อมกับสิ่งของที่อยู่ในถ้ำ เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้าไปสำรวจก็จะเจ็บป่วยและเสียชีวิตลงซึ่งไม่ทราบสาเหตุของการเสียชีวิต จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะเข้าไปทำกิจกรรมในบริเวณดังกล่าว

3. ตลาดด่านสิงขร ตั้งอยู่ที่ ม. 6 ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบฯ ตลาดชายแดนด่านสิงขร บริเวณพรมแดนไทย-เมียนมา ที่เป็นทั้งจุดผ่อนปรนทางการค้า และได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของ จ.ประจวบคีรีขันธ์ เชื่อมต่อระหว่างฝั่งไทยที่ ต.คลองวาฬ อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ กับฝั่งเมียนมา ที่หมู่บ้านมูตอง เมืองมะริดตลาดชายแดนสิงขร เปิดทำการทุกวันและจะมีบรรยากาศคึกคักมากเป็นพิเศษในวันเสาร์ เพราะมีการผ่อนผันให้ชาวเมียนมานำสินค้าเกษตรต่างๆ ประเภทผักผลไม้ ดอกไม้สดๆ ข้ามฝั่งเข้ามาวางขายได้ สำหรับภายในพื้นที่ตลาด มีการแบ่งเป็นโซนต่างๆ อย่างเป็นหมวดหมู่ เช่น โซนเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้ มีทั้งโต๊ะไม้ เก้าอี้ไม้ขนาดใหญ่เล็ก ไม้แกะสลัก แลนด์เมดให้เลือกซื้อหลากหลายรูปแบบ

4. ศาลเจ้าพ่อหินกอง ศาลเจ้าพ่อหินกองเป็นศาลไทยและพม่าตั้งหันหลังชนกันเลยจุดตรวจ ตชด.ไทย ไปประมาณ 200 ร้อยเมตร เข้าสู่พื้นที่ซึ่งทั้งฝ่ายไทยกับพม่าตกลงให้เป็นเขต “No man's land” มีศาลเจ้าที่ไทยและเมียนมา 2 หลัง ตั้งหันหลังชนกันอยู่ มีเรื่องราวบอกเล่าจากผู้สร้างศาลที่ยังมีชีวิต อดีตผู้ใหญ่บ้านสิงขร ช่วงปี 2539 – 2556 คุณฉะอ้อน วิไลรัตน์ เล่าว่าศาลนี้ชื่อ “ศาลเจ้าพ่อหินกอง” ทั้งสองศาลนี้มีข้อแตกต่างกันอย่างชัดเจน ศาลไทย หลังคาทรงแหลมแบบบ้านไทย ส่วนของพม่าหลังคาเป็นชั้นๆ ลดระดับพื้นที่ในบริเวณศาลดูเก่าเสื่อมโทรมบ้าง ในขณะที่ทั้งสองประเทศกำลังพัฒนาไปข้างหน้า แต่ทว่าพื้นที่ตรงนี้ และยารขึ้นไปอีกจนถึงด่านมูตอง ยังบอกไม่ได้ว่าใครควรเป็นเจ้าของ จึงเป็นพื้นที่ ๆ กฎหมายของทั้งสองประเทศ

ผลการประมวลองค์ความรู้ การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด ได้แก่

บริบทพื้นที่จังหวัดมะริด

จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเมียนมาที่มีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าชม

1. หมู่บ้านมูตอง เป็นหมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดน เป็นหมู่บ้านเล็กๆ บริเวณชายแดน ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน นับตามสะพานที่เคยสร้างไว้ในอดีต ประกอบด้วย หมู่บ้านสะพาน 1

เป็นเขตพื้นที่ชุมชน มีคนอาศัยอยู่หนาแน่น หมู่บ้านสะพาน 3 เป็นที่อยู่ของชุมชนกะเหรี่ยงในเมียนมา มีประวัติการสู้รบกับรัฐบาลเมียนมาในอดีต หมู่บ้านสะพาน 4 พื้นที่ส่วนมากเป็นของบริษัท พีพีที ซึ่งเป็นโรงงานปาล์มน้ำมันและที่พักคนงานของบริษัทพีพีที และหมู่บ้านสะพาน 2 หมู่บ้านสะพาน 5 หมู่บ้านสะพาน 6 หมู่บ้านสะพาน 7 หมู่บ้านสะพาน 8 หมู่บ้านสะพาน 9 มีน้ำตกมีคนอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีหมู่บ้านและประชากรอาศัยอยู่ เป็นสวนปาล์มของนายทุน มีแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่มีสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ได้เข้าชม ประกอบด้วย 1) หอนาฬิกาประจำหมู่บ้าน สร้างจากไม้ทานาคาขนาดใหญ่ เป็นไม้ท้องถิ่นของเมียนมา ทั้งต้นนำมาสร้างเป็นฐานนาฬิกาด้วยรูปทรงที่สวยงาม หอนาฬิกาแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์ประจำหมู่บ้าน 2) วัดเจดีย์ทอง เป็นวัดเก่าแก่ ได้รับการบูรณะและสร้างเจดีย์ทองไว้ให้ชุมชนสักการบูชา กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมคือสักการะเจดีย์ และโยนเหรียญลงในบาตรครุฑ อธิฐานจิต หากเหรียญตกลงในบาตรจะสมปรารถนาตามที่อธิษฐานไว้ 3) วิถีชีวิตชุมชนเมียนมาบริเวณตะเข็บชายแดน อาทิ ตลาดพื้นเมือง มีสินค้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง สินค้าของที่ระลึก และเฟอร์นิเจอร์จำหน่าย 4) ศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชุมชนชาวมูตอง ที่สอดคล้องกับความเชื่อทางศาสนาที่นับถือ ในงานประจำปี งานประเพณียกช่อฟ้า ประเพณีสงกรานต์ 5) เหมืองแร่ดีบุก ที่เกิดจากการสัมปทานเหมืองแร่ของบริษัทอิตาเลียนไทย ซึ่งในปัจจุบันหมดเขตสัมปทานกลายเป็นเหมืองร้าง มีน้ำขังอยู่ ด้วยความที่บริเวณนี้ยังคงหลงเหลือแร่อยู่บ้าง จึงทำให้น้ำกลายเป็นสีมรกต

2. หมู่บ้านสิงขร และชุมชนไทยพลัดถิ่น ในสมัยอยุธยาหมู่บ้านสิงขร เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยสยามที่ถูกกวาดต้อนและอพยพมาอยู่ตั้งแต่หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ประชากรในหมู่บ้านแห่งนี้ยังคงตั้งหลักปักฐานอยู่หมู่บ้านแห่งนี้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารร่วมกับภาษาเมียนมา มีประเพณีวัฒนธรรมที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง นอกจากนี้ยังมีศิลปะ การละเล่น และการแสดงมีลักษณะคล้ายศิลปะการละเล่นในภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ หนังตะลุง มโนราห์ ซึ่งการแสดงหนังตะลุง แสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของชาวบ้านสิงขร โดยเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับคนไทยพลัดถิ่นที่ไม่มีสิทธิ์ใดๆ ในการเป็นพลเมืองเมียนมา จัดการแสดงในงานมหรสพ งานรื่นเริง

3. เมืองตะนาวศรี ตามหลักศิลาจารึกบันทึกไว้ว่าเมืองตะนาวศรีเคยเป็นดินแดนของอาณาจักรไทยทางฝั่งตะวันตกในอดีต จากการสัมภาษณ์ คุณสมเดียรติ เอาจิมะ พบว่า เดิมเมืองตะนาวศรีเป็นเมืองค้าขายทางน้ำในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในอดีตเป็นเมืองพระยามหานครที่ต้องเข้ามาถือน้ำพิพัฒน์สัตยา คณะผู้วิจัยพบหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยมีร่องรอยกำแพงเมืองเก่าและสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเรือนแบบไทย เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองที่ระบุถึงการดำรงอยู่ของชาวไทยในอดีตและคณะราชทูตจากเปอร์เซีย จากการสำรวจและสัมภาษณ์ พบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชายแดนไทยเมียนมา ในตะนาวศรีและมะริด

4. จังหวัดมะริดเป็นเมืองท่าที่สำคัญของไทยในอดีต มีหลักฐานทางโบราณคดีและบันทึกของชาวตะวันตกที่บ่งบอกถึงเมืองมะริดเป็นเส้นทางสายไหม เส้นทางการค้า การเดินเรือที่สำคัญระหว่างกรุงศรีอยุธยา กับนานาประเทศ อาทิ ประเทศอินเดีย จีน และเปอร์เซีย เป็นระยะเวลา

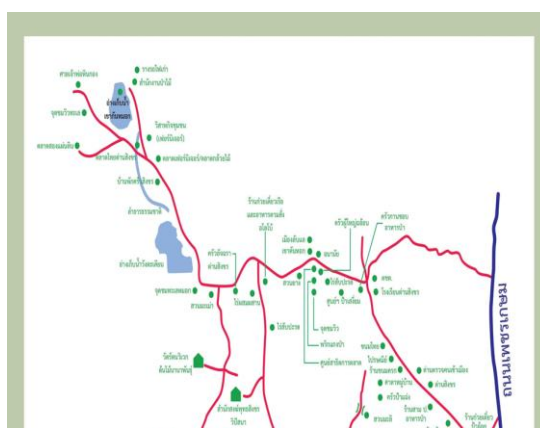
ยาวนานจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ หลักฐานชิ้นสำคัญหลายชิ้นถูกถ่ายทอดสู่งานศิลปะ และสถาปัตยกรรมสิ่งปลูกสร้าง ตำนาน เรื่องเล่า รวมถึงจิตรกรรมในโบสถ์หรือวิหารที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้เมืองมะริดเป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าค้นหาอีกแห่งหนึ่ง

จากการวิเคราะห์ ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มีศักยภาพและความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทั้งทางด้านความงาม ประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ วัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ในพื้นที่ที่ท้าววิจัยโดยสรุปการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ดังนี้

1. มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย ในสมัยอยุธยา กับสหภาพเมียนมา
2. สถาปัตยกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัด เจดีย์ สิ่งปลูกสร้าง มีความผสมผสานทั้งในรูปแบบของไทย เมียนมา อินเดีย เปอร์เซีย
3. เป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นเมืองท่าที่สำคัญตั้งแต่สมัยอยุธยา
4. ศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชาวไทย - เมียนมาที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม
5. วิถีชีวิตของชาวไทย - เมียนมา ที่ถ่ายทอดออกมาจากการดำเนินชีวิตบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตะนาวศรีตลอดสองฝั่งแม่น้ำ จากเมืองตะนาวศรีสู่เมืองมะริด สะท้อนให้เห็นความเป็นเมียนมาอย่างแท้จริง
6. ประวัติศาสตร์ของไทย ที่ถูกจารึกไว้ในดินแดนเมียนมา ทั้งในเมืองไทย ด้านสิงขร และตะนาวศรีและเมืองมะริด สหภาพเมียนมา

ตอนที่ 2 เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

จากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มีศักยภาพและความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สามารถนำมาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด สามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด พบว่า ทั้งสองประเทศมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางท่องเที่ยว ประจวบคีรีขันธ์ – หมู่บ้านมูตอง – ตะนาวศรี – มะริด ตั้งแต่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ด้านสิงขร ประจวบคีรีขันธ์ ข้ามชายแดนไทยไปถึงจังหวัดมะริด สาธารณรัฐเมียนมา

ตอนที่ 3 เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมหาริด

จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมหาริด เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกขององค์กร ระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีเครือข่าย 3 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่
2. เครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการ
3. เครือข่ายความร่วมมือแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่

1. เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเจ้าของพื้นที่ที่ดูแลผ่านประธานชุมชน และมีการประสานงานและกระจายข่าวสาร และชุมชนความร่วมมือเป็นอย่างดี ขณะเดียวกันการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องอาศัยจิตสำนึกของชุมชนในท้องถิ่นในการร่วมพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน พร้อมทั้งสร้างความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2. เครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการ จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะดูแลโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเจ้าของพื้นที่ที่ดูแล และได้รับการดูแลจากหน่วยงานของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น โยธาจังหวัด ดูแลเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ส่วนด้านสินค้าอุปโภคและบริโภค จะได้รับการดูแลจากสาธารณสุขจังหวัด ส่วนสินค้าและบริการจะได้รับการดูแลจากพาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัดและพัฒนาชุมชน ความปลอดภัยจะได้รับการดูแลจากตำรวจภูธร ขณะเดียวกันด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์จะได้รับการดูแลจากการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยังพบว่าภาคเอกชนยังเข้ามาทำความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานของธุรกิจโรงแรมและที่พัก

3. เครือข่ายความร่วมมือแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ จากการสัมภาษณ์และสังเกต พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด เกิดขึ้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งภาครัฐต้องดำเนินการในการรักษาและควบคุมดูแลให้สมาชิกและเครือข่ายชุมชนต่างๆ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบโดยเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันในแต่ละเครือข่ายต้องคิดที่จะจัดกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยรวม และนำเสนอความคิดเห็นนั้นสู่เครือข่ายอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

จากการวิเคราะห์ ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มีศักยภาพและความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทั้งทางด้านความงาม ประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ วัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ในพื้นที่ที่ทำวิจัยโดยสรุปการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย –เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ดังนี้

1. มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย ในสมัยอยุธยา กับ สหภาพเมียนมา
2. สถาปัตยกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัด เจดีย์ สิ่งปลูกสร้าง มีความผสมผสาน ทั้งในรูปแบบของไทย เมียนมา อินเดีย เปอร์เซีย
3. เป็นเส้นทางสายไหมทางทะเล เป็นเมืองท่าที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยอยุธยา
4. ศิลปวัฒนธรรม การแสดงของชาวไทย - เมียนมาที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิม
5. วิถีชีวิตของชาวไทย - เมียนมา ที่ถ่ายทอดออกมาจากการดำเนินชีวิต บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตะนาวศรีตลอดสองฝั่งแม่น้ำ จากเมืองตะนาวศรี สู่เมืองมะริด สะท้อนให้เห็นความเป็นชาวไทย - เมียนมาอย่างแท้จริง
6. ประวัติศาสตร์ของไทย ที่ถูกจารึกไว้ในดินแดนเมียนมา ทั้งในเมืองไทยบริเวณด่านสิงขร และตะนาวศรีและเมืองมะริด สหภาพเมียนมา

โดยสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ซึ่งแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวได้ 12 ประเภท ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 4) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 5) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ 6) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 7) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ

8) แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด 9) แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก 10) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 11) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ และ 12) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง

ตอนที่ 2 เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

จากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น มีศักยภาพและความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สามารถนำมาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด สามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด พบว่า ทั้งสองประเทศมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเส้นทางท่องเที่ยวประจวบคีรีขันธ์ – หมู่บ้านมูตอง – ตะนาวศรี – มะริด ตั้งแต่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ด่านสิงขร ประจวบคีรีขันธ์ ข้ามชายแดนไทยไปถึงจังหวัดมะริด สาธารณรัฐเมียนมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) กล่าวว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategy Process) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม คือ การพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อนภายในองค์กรและปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อองค์กร ซึ่งเป็นเงื่อนไขต่อความสำเร็จขององค์กร การกำหนดทิศทางขององค์กร คือ การนำพันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรมาพิจารณาโดยเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ 2) การกำหนดกลยุทธ์ คือ การพิจารณาออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อนำไปปฏิบัติแล้วทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ คือ การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ โดยคำนึงถึงโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ 4) การควบคุมกลยุทธ์ คือ การติดตามผลการปฏิบัติงาน และ 5) การประเมินผลกระบวนการดำเนินการ

ตอนที่ 3 เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด

สร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย – เมียนมา : กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดมะริด มีเครือข่าย 3 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) เครือข่ายความร่วมมือเชิงพื้นที่ 2) เครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการ และ 3) เครือข่ายความร่วมมือแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ทั้งนี้เพราะว่า เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอดัม บูลกี (Adam Burke, 1999 : 76-79) กล่าวว่า การที่เครือข่ายดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นศูนย์รวมของการสนับสนุนเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการมีประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อเป็นช่องทางสำหรับแหล่งทุน เครือข่ายเป็นเวทีในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ หน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายด้วยเป้าหมาย 2 ประการ คือ 1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนการเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน 2) เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรตระหนักและเห็นคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นให้คนในชุมชนที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่มีการดำเนินวิถีชีวิตที่ยึดโยงอยู่กับธรรมชาติ แต่ทั้งนี้จะต้องมีกระบวนการที่ไม่ทำให้ชาวบ้านต้องละเลยความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย แต่แฝงไปด้วยเสน่ห์แห่งวิถีชีวิตชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม

2. ควรมีการศึกษาแบบเจาะลึกด้านกิจกรรมเกี่ยวกับท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างเส้นทางการเที่ยวเชื่อมโยงชายแดนไทย-เมียนมา ในภูมิภาคอื่นๆ และในระดับประเทศ ตลอดจนประเทศกลุ่มอาเซียนต่อไป

บรรณานุกรม

กรมการจัดหางาน. (2550). **ศัพท์แรงงาน**. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน.

กรวรรณ สังขกร. (2552). **การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการท่องเที่ยวชุมชน**. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2546). **แนวคิดคู่มือปฏิบัติงานสภาตำบล และ อบต.** กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

เกษม วัฒนชัย. (2548). **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

โกวิทย์ พวงงาม. (2544). **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

จรัส สุวรรณมาลา. (2542). **รัฐบาล-ท้องถิ่น ใครควรจัดบริการสาธารณะ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

จริญญา ณพิกุล. (2551). **ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพระยา.

จินตนา บุญบงการ. (2544). **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

จิราวรรณ กังน้อย. (2552). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช พิบูลสรวุฑ. (2553). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.

- จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2551). คุณภาพการให้บริการภาครัฐ: ความหมาย การวัด และการประยุกต์ในระบบบริหารภาครัฐไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(10), 105-146.
- ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549. กรุงเทพฯ : พ.ศ.พัฒนา.
- ชำนาญ ปาณวงค์. (2543). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร : กรณีศึกษาพทุภะภูมิ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ตรีศูล พงษ์พันธุ์. (2551). การดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2549). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารราชการแนวใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).
- ทวีชัย บุญเต็ม. (2540). การพัฒนาการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับพุทธศักราช 2550. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ธนธรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2552). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นภัก วัฒนคุณ. (2545). ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งกรณีศึกษาเวียงทากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : 598 Print.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2555). การวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยบริการ การศึกษาศักยภาพเชิงวัฒนธรรมฯ, 24(2): 143-156.

- นิฐริน ไส้พันธ์. (2545). ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ
จองนายอง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเพ็ง วงศ์หน่อบุญธรรม. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากร
ป่าไม้ : กรณีศึกษาประชาชนในเมืองไชยธานี ในนครหลวงเวียงจันทน์. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. (2542). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ :
หมอชาวบ้าน.
- พสุ เดชะรินทร์. (2548). Balanced Scorecard. วารสารการพิมพ์สกรีน, 13(41): 84-98.
- มยุรี ศรีอุดร. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำวัดลาดพญา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มูลนิธิสิทธิมนุษยชน. (2557). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพอเพียง. ค้นเมื่อ 15 กันยายน 2557
จาก <http://www.agrinature.or.th>.
- เยาวภา ถิ่นชัยภูมิ. (2547). ความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อบทบาทของนายกองค์การ
บริหารส่วนตำบลในอำเภอพระนครศรีอยุธยา. รายงานการศึกษาคณะ
รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณ วลัยวานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
509 น.
- วรวิทย์ ทวีปวรเดช. (2550). การนำเสนอกลยุทธ์เพื่อพัฒนารัฐกิจทีวีดาวเทียมของสถานีโทรทัศน์
MVT. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการประกอบการ มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย.
- วันวิสา เกิดพุด. (2552). การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้: ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ
มาบเื้อง จังหวัดชลบุรี. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและ
สิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิชัย บุญเจริญ. (2553). การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำวัดบางประมุงแบบยั่งยืน อำเภอ
โกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์.
- ศักดิ์ดา ศิริพันธ์. (2543). เพชรบุรี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธา
การพิมพ์.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุน. (2547). การนำเสนอวาระปฏิบัติเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมองค์การของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อ
การพัฒนาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธยา พลศรี. (2550). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2551). การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :
คบไฟ.

- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2550). **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). **สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อนิวัช แก้วจำนง. (2551). **การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)**. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ. (2550). **สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อุทิศ ขาวเอียร. (2549). **การวางแผนกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนุช ศิลป์มณีพันธ์. (2547). **ลักษณะชายฝั่งทะเลที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภูมิศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Adam Burke. (1999). **Communication and development: A practical guide**. London : Development Division Department for International Development.
- Certo, S.C. and Peter, P. J. (1991). **Strategic Management**. 3rd ed. Auster Press.
- Celballos Lascurain, H. (1998). Proprietors Opinion on Ecotourism : A Case of The Roxz Bay, Sydney Australia. **Journal of Ecotourism Research**, 2(3): 91-96.
- Charles R. Goeldner, J.R. Brent Ritchie. (2006). **Tourism : principles, practices, philosophies**. Retrieved 25 May 2016 from <http://trove.nla.gov.au/work/5783876>.
- Chin, A. E. and Others. (2000). Legalized physician assisted suicide in Oregon-The first year's experience. **The New England Journal of Medicine**, 340(7): 577-583.
- Cohen , J.M. and Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Erwin, W. (1976). **Participation Management : Concept Theory and Implementation**. Atlanta Ga: Georgia State University.
- Lisk, F. (1985). **Popular Participation in Planning for Basic Needs**. Great Britain : Black more Press.
- Lumsdom, L. (1999). **Tourism marketing**. Oxford : The Alden Group.
- Maassen, P. and Van Vught, F. (1992). Strategic Planning. In B. R. Clark, and G. Neave (Ed.). **Encyclopedia of Higher Education**. Oxford : Pergamon.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1984). **Qualitative Data Analysis: A Sourced book of New Methods**. Beverly Hills, CA: Sage.

- Mill, R. and Morrison, A. M. (1992). **The Tourism System.: and Introductory Text.**
New Jersey : Prince - Hall Intentional Inc.
- Morison, J. L., Renfro, W.L. & Boucher, Wayne I. (1987). **Future Research and the strategic planning process : Implementations for Higher Education.**
Washington : ASHE.
- Pearce, J. A. and Robinson, R. B. (2000). **Strategic Management.** 6th ed. Irwin, 1997.
- Schermerhorn, J.R. (2002). **Management,** 7th ed. John Wiley & Sons. House.
- Shadid, W. A. and Van, K. P. S. (1992). **Islamic primary school. In W. A. R., Islam in dutch society : Current developments and future prospects.** Kampen : Kok Pharos Publishing House.
- Susan, Menkhaus. and Douglas J. Lober. (1996). "International ecotourism and the valuation of tropical rainforests in Costa Rica." **In Journal of Environmental Management, 1-10.** U.S.A. : School Environment Duke University.
- Thompson, A.A. and Strickland, A.J. (1995). **Strategic Management : Concepts and Cases.** 8th ed. Chicago : Richard D. Irwin.
- Turton, A. (1987). **Participation : Production, Power and Participation in Rural Thailand.** Switzerland : United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD).
- United Nations, Department of International Economic and Social Affairs. (1981). **Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development.** Report of The Meeting for The Adhoc Group of Experts. New York : United Nations.
- Wheelen, T. L. and Hunger, J.D. (2000). **Strategic Management and Business Policy.** 10th ed. New Jersey : Pearson.
- Ying Chin. (2002). **Nature-Based Tourism Impact in I-Lan Taiwan: Business Management Perception.** Florida: University of Florida.
- Young, R.A. and M.L. Flowers. (1982). **Uses of patterns satisfaction and recommendations.**